

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto

Viešosios teisės katedra

Gintarės Bernotaitės,

V kurso, taikomosios jurisprudencijos

studijų šakos studentės

Magistro darbas

**Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų aiškinimas: teorinė ir
praktinė problematika**

Vadovas: Lekt. dr. D. Murauskas

Recenzentas: Lekt. dr. J. Baltrimas

Vilnius

2018

TURINYS

ĮVADAS	3
1. TEISĖS AIŠKINIMO PRIELAIIDOS	6
1.1. Teisės aiškinimo poreikis	6
1.2. Teisės aiškinimo samprata	11
1.3. Teisės aiškinimo metodai	12
1.3.1. Adekvatus teisės aiškinimas	12
1.3.2. Kūrybiškas (turingasis) teisės aiškinimas	13
2. TEISMO SPRENDIMŲ IŠAIŠKINIMO INSTITUTAS.....	19
2.1. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų išaiškinimo institutas ir jo esmė	19
2.1.1 Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų išaiškinimo paskirtis	21
2.2. Teismo sprendimų išaiškinimo institutas civiliniame procese	23
2.3. Teismo sprendimų išaiškinimo institutas administraciniame procese	27
2.4. Bendrosios ir specializuotos kompetencijos teismų teisės aiškinimo atskyrimas nuo Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo	29
3. Prašymai dėl Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų išaiškinimo	34
3.1. Subjektai, kurie gali kreiptis dėl Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų išaiškinimo.....	34
3.2. Prašymų nepriimtimumo pagrindai	38
4. LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIO TEISMO BAIGIAMŲJŲ AKTŲ IŠAIŠKINIMAI	45
4.1. Platesnis Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų aiškinimas ir dėl to kylančios rizikos	45
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI.....	59
ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	60
SANTRAUKA	67
SUMMARY	68

IVADAS

Nagrinėjamos temos aktualumas. Įstatymų ir kitų teisės aktų abstraktumas, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo sprendimų sudėtingumas bei įtvirtinti teisėtų lūkesčių, bendrieji teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principai suponuoja poreikį sudaryti sąlygas ne tik remiantis Lietuvos Respublikos Konstitucija ginti savo teises ir teisėtus interesus, bet ir aiškiai, nekeičiant jau suformuotos konstitucinės doktrinos išaiškinti Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo priimamų nutarimų, išvadų ir sprendimų esmę. Todėl tam tikrais atvejais kilus pagrįstoms abejonėms dėl Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo priimto nutarimo, išvados ar sprendimo prasmės, yra atliekamas baigiamųjų aktų aiškinimas, kuris užima fundamentalią vietą Lietuvos nacionalinėje teisėje. Manytina, kad šio magistro darbo tema gali būti laikoma aktualia, nes Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo atliekamas baigiamųjų aktų aiškinimas didina baigiamųjų aktų aiškumą ir užtikrinta Konstitucijos vientisumą, ir viršenybę nekeičiant aiškinamų baigiamųjų aktų prasmės ir turinio.¹ Ši magistro darbo tema gali būti aktuali dar ir todėl, nes valstybinės valdžios institucijoms nustatant leistinas veikimo ribas neretai yra svarbus tikslus Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo išaiškinimas. Šiuo požiūriu nors rezonansą sukėlęs Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2016 m. liepos 8 d. nutarimas² susilaukė daug diskusijų, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2018 m. balandžio 17 d. sprendimu³ atsisakė jį aiškinti. Kaip matyti, baigiamųjų aktų išaiškinimas, tai nuolat besikeičiantis, aktualus procesas. Suinteresuoti asmenys siekia juo naudotis, siekiant tiksliai išsiaiškinti tam tikrų Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencijos nuostatų ribas.

Darbo originalumas. Šiuo atveju Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų aiškinimą 2017 m. daktaro disertacijoje tema „Konstitucinės justicijos procesas Lietuvoje: optimalaus modelio paieška“ apžvelgė D. Pūraitė-Adriekienė⁴. Baigiamieji aktai buvo aptarti 2000 m. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo ir Lenkijos Respublikos Konstitucinio Tribunolo konferencinėje medžiagoje

---

¹ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2017 m. spalio 20 d. sprendimas byloje Nr. 40/03, 45/03-36/04.

² Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2016 m. liepos 8 d. nutarimas byloje Nr. 6/2016.

³ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2018 m. balandžio 17 d. sprendimas byloje Nr. KT8-S4/2018.

⁴ PŪRAITĖ-ANDRIKIENĖ, D. Konstitucinės justicijos procesas Lietuvoje: optimalaus modelio paieška: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2017.

„Konstitucinės priežiūros institucijų baigiamieji aktai“⁵, S. Stačioko publikacijoje tema „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo aktų vykdymas ir poveikis teisinėje sistemoje“⁶ bei T. Birmontienės publikacijoje tema „Konstitucinio Teismo aktų, kaip teisės šaltinių, konstitucinės doktrinos bruožai.“⁷ Atsižvelgiant į tai, kad mokslinių darbų ir kitų publikacijų apie Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų aiškinimo problematiką nėra publikuota, manytina, kad analizuojama tema gali būti laikoma originalia.

Darbo objektas. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų išaiškinimai. Šiame rašto darbe analizuojami 2000-2017 m. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo baigiamieji aktai, nes šiuo laikotarpiu išryškėjo aktyvistinė konstitucinės justicijos veikla, kurios metu Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas priimdamas baigiamuosius aktus plečiamai aiškino atitinkamas konstitucinės doktrinos nuostatas.⁸

Darbo tikslas. Šiuo magistriniu darbu yra siekiama atskleisti, kokios pagrindinės problemos kyla Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo praktikoje Lietuvos Respublikos Konstituciniam Teismui aiškinant priimtus nutarimus, išvadas ar sprendimus.

Magistro darbo uždaviniai:

1. Pristatyti papildomo aiškinimo jau priėmus sprendimą sampratą;
2. Išanalizuoti esamą teisinį reguliavimą teismo sprendimų išaiškinimo aspektu;
3. Atskleisti Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo atliekamo aiškinimo sampratą;
4. Pristatyti Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimų, išvadų ir sprendimų aiškinimo institutą ir kylančias rizikas.

Darbe panaudoti tyrimo metodai. Šiame rašto darbe buvo panaudoti dokumentų analizės ir sisteminis teisės aiškinimo metodai. Dokumentų analizės teisės

---

⁵ Konstitucinės priežiūros institucijų baigiamieji aktai. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. Iš Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo ir Lenkijos Respublikos Konstitucinio Tribunolo konferencijos medžiaga. Vilnius: Biznio mašinų kompanija, 2000.

⁶ STAČIOKAS, S. *Konstitucinių Teismų sprendimų vykdymas ir jų poveikis teisinei sistemai*. Iš Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo ir Lenkijos Respublikos Konstitucinio Tribunolo konferencijos medžiaga. Vilnius, 2007, p. 39.

⁷ BIRMONTIENĖ, T. Konstitucinio Teismo aktų, kaip teisės šaltinių, konstitucinės doktrinos bruožai. *s.l., s.a.*

⁸ ŠILEIKIS, E. Aktyvistinė konstitucinė justicija kaip subtili diskrecija inspiruoti teisinius modelius. *Jurisprudencija*, 2006, t. 12(90), p. 54.

aiškinimo metodas pasireiškia tuo, kad šio metodo pagalba buvo renkama ir analizuojama magistro darbui svarbi informacija (teismų praktika, įvairios publikacijos, straipsniai ir kita). Sisteminis teisės aiškinimo metodas pasireiškia tuo, kad buvo atsižvelgiama į atitinkamas Lietuvos Respublikos civilinio proceso, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso ir kitas normas, analizuojami atitinkami nacionalinės teisės aktai. Šiame rašto darbe taip pat atliekamas Latvijos Respublikos ir Vokietijos Federacinės Respublikos Federalinio Konstitucinio Teismo praktikos lyginimas su Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo praktika.

Svarbiausi literatūros šaltiniai. Svarbiausi šiame darbe panaudoti literatūros šaltiniai yra D. Pūraitės-Andrikienės⁹ disertacija tema: Konstitucinės justicijos procesas Lietuvoje: optimalaus modelio paieška; D. Mikelėnienės ir V. Mikelėno knyga „Teismo procesas: teisės aiškinimo ir taikymo aspektai“¹⁰; G. Lastauskienės straipsnis tema „Turiningasis teisinio teksto aiškinimas – panacėja ar pavojus?“¹¹, vadovėlis „Lietuvos teisinės institucijos“¹² ir kita.

---

⁹ PŪRAITĖ-ANDRIKIENĖ, D. Konstitucinės justicijos procesas Lietuvoje: optimalaus modelio paieška: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2017.

¹⁰ MIKELĖNIENĖ, D., MIKELĖNAS, V. *Teismo procesas: teisės aiškinimo ir taikymo aspektai*. Vilnius: Justitia, 1999.

¹¹ LASTAUSKIENĖ, G. Turiningasis teisinio teksto aiškinimas - panacėja ar pavojus? *Jurisprudencija*, 2006, t. (8)86.

¹² ABRAMAVIČIUS, A., *et al.* *Lietuvos teisinės institucijos*. Vilnius: Registrų centras, 2011.

1. TEISĖS AIŠKINIMO PRIELAIDOS

1.1. Teisės aiškinimo poreikis

Kadangi teisės aiškinimas neretai yra atliekamas teismuose aiškinant priimtus procesinius sprendimus (jų esmę), pirmiausia svarbu aptarti, kokie veiksniai lemia patį teisės aiškinimo būtinumą. Šiuo atveju pagrindinės priežastys sąlygojančios teisės aiškinimo poreikį yra:

1. Besikeičiančios gyvenimo realijos;
2. Teisinės kalbos specifiškumas;
3. Vidiniai teisės prieštaravimai;
4. Teisinės kalbos universalumas ir neapibrėžtumas;
5. Teisės sistemiškumas;
6. Teisės spragos;
7. Įstatymų netobulumas;
8. Teisės internacionalizavimas;
9. Teisinės metadologijos ribotumas bei ginčo dėl teisės ir teismo proceso pobūdis.¹³

Pirmoji priežastis, lemianti teisės aiškinimo poreikį yra besikeičiančios gyvenimo realijos. Kaip žinia, teisės normos negali būti keičiamos vos tik pastebėjus pasikeitimus socialiniame gyvenime, nes yra siekiama užtikrinti visuomeninių teisinių santykių stabilumą. Kadangi teisė gerokai atsilieka nuo greitai besikeičiančio gyvenimo ritmo, ilgainiui susidaro situacija, kuomet teisės norma neatitinka naujai susiformavusių socialinių teisinių santykių. Šiuo atveju siekiant išspręsti susidariusią situaciją galima arba pakeisti pasenusią teisės normą kita ir/ arba priimti naują atitinkamus teisinius santykius reguliuojančią teisės normą, arba minėtas pasenusias normas išaiškinti taip, kad jos atitiktų pasikeitusias gyvenimo aplinkybes, t. y. pritaikyti jas prie pasikeitusių socialinių, ekonominių, ideologinių ir kitokių aplinkybių ar sąlygų. Kas būtų kur kas paprasčiau ir lengviau.¹⁴

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Lietuvos Respublikos civilinio kodekso¹⁵ 6.204 straipsnyje yra įtvirtintas sutartinių įsipareigojimų vykdymas pasikeitus aplinkybėms. Minėto straipsnio 1 dalyje numatyta, kad jeigu įvykdyti sutartį vienai šaliai

---

¹³ MIKELĖNIENĖ, D., MIKELĖNAS, V. Teismo procesas: teisės aiškinimo ir taikymo aspektai. Vilnius: Justitia, 1999, p. 144-167.

¹⁴ *Ibid.*, p. 144.

¹⁵ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, nr. VIII-1864.

tampa sudėtingiau negu kitai šaliai, ši šalis privalo vykdyti sutartį atsižvelgiant į kitose šio straipsnio dalyse nustatytą tvarką. To paties straipsnio 2 dalyje numatyta, kokie sutarties vykdymo suvaržymai yra laikomi esminiais.¹⁶ Minėta norma patvirtina, kad visuomeninių santykių pasikeitimas teisėje turi didelę reikšmę, nes net ir iš pirmo žvilgsnio aiškiai įtvirtinta norma yra gan plačiai aiškinama Lietuvos Aukščiausiojo Teismo.¹⁷ Akcentuotina, kad gyvenimo realiųjų pasikeitimai svarbūs ne tik nacionalinei, bet ir tarptautinei teisei. Šiuo atveju tarptautinės insitucijos ne kartą pažymėjo, kad pasikeitus sąlygoms tarptautinę teisę reikia taikyti ir aiškinti taip, kad jis atitiktų nūdieną.¹⁸

Visgi ko gero labiausiai teisės aiškinimą sąlygojanti priežastis – teisinės kalbos specifiškumas. Kadangi vienas ar kitas žodis gali turėti ne vieną reikšmę, neretai kyla problemų ją tinkamai suprantant. Kaip teigia D. Mikelėnienė ir V. Mikelėnas, „dėl kalbos neaiškumo, daugiaprasmiškumo, neapibrėžtumo tikrosios žodžio prasmės aiškinimas yra natūralus bendrinės kalbos procesas <...> kalbos nevienareikšmiškumas yra ginčų dėl tikrosios teksto prasmės priežastis (lot. *ex ambiguo controversia nascitur*), o įstatymo teksto nevienareikšmiškumas dažnai tampa įvairių teisinių ginčų priežastimi.“¹⁹ Taigi kalbant apibendrintai, teisės aiškinimo būtinumą lemia šios lingvistinės priežastys:

1. Teisinėje literatūroje ir/ arba įstatymuose vartojami terminai suprantami tik teisę išmanantiems asmenims;
2. Oficialusis, kanceliarinis administracinis teisinės kalbos stilius lemia lakonišką ir nenuoseklią formą, kai daug kas lieka kontekste;
3. Teisės normos formuluojamos neapibrėžtam asmenų ratui;
4. Vartojamas formalus, specifinis stilius, specialūs terminai ir frazės;
5. Mintys dėstomos tam tikru eiliškumu (abstrakčios, dviprasmiškos ir apibendrinamos sąvokos);
6. Kasdieninėje kalboje vartojami terminai pavartoti įstatyme įgyja visai kitą reikšmę;

---

¹⁶ *Ibid.*

¹⁷ Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinė teisėjų kolegija. 2012 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-306/2012; 2006 m. balandžio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-296/2006; 2011 m. sausio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-18/2011; 2011 m. gegužės 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-265/2011; 2012 m. balandžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-150/2012; 2013 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-523/2013.

¹⁸ MIKELĖNIENĖ, D., MIKELĖNAS, V. *Teismo procesas: teisės aiškinimo ir taikymo aspektai*. Vilnius: Justitia, 1999, p. 144.

¹⁹ *Ibid.*, p. 148.

7. Teisės principų turinys neretai yra suvokiamas skirtingai (tai susiję su teisinio teksto aiškumu).²⁰

Kita, ne ką mažiau svarbi priežastis nulemianti teisės aiškinimo poreikį yra vidiniai teisės prieštaravimai, kurie pasireiškia per tai, kad vieno teismo sprendimai gali būti visiškai priešingi kitiems teismų priimtiems sprendimams.²¹ Pavyzdžiui, praktikoje gali pasitaikyti skirtingų pakopų teisės normų prieštaravimai. Žinoma, teisės prieštaravimai gali būti ir dėl tos pačios pakopos teisės normų ar seno ir naujo įstatymų, netgi įtvirtintų vertybių priešpriešos.²² Todėl teisės aiškinimo poreikis aiškiai pasireiškia pastebėjus vidinius teisės prieštaravimus, o pats teisės aiškinimas yra labai svarbus šiems prieštaravimams eliminuoti.

Dar viena priežastis lemianti teisinio aiškinimo poreikį yra teisinės kalbos universalumas ir neapibrėžtumas. Nors pavyzdžių gali būti daug ir įvairių, šiuo atveju teisinės kalbos universalumą ir neapibrėžtumą kuo puikiausiai iliustruoja Civilinio kodekso²³ 1.5 straipsnis, kuriame įtvirtinti teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principai arba Civilinio kodekso 6.270 straipsnis, kuriame minimas „didesnio pavojaus šaltinis“. Kadangi minėti terminai apima labai daug, jų turinys nėra iki galo aiškus ir kiekvienu konkrečiu atveju nagrinėjant bylą reikia juos aiškinti. Negana to, minėti terminai priklausomai nuo susiklosčiusios situacijos kiekvienu konkrečiu atveju įgyja vis kitokia reikšmę. Todėl teisės aiškinimas nagrinėjamu atveju užima labai svarbią vietą ir jis yra būtinas minėtų terminų turiniui konkrečioje byloje atskleisti.²⁴

Teisės sistemiškumas - tai dar viena priežastis, dėl kurios teisės aiškinimas yra toks reikalingas procesas. Kadangi dėl teisės sistemiškumo tenka nustatinėti teisės normos vietą išorės sistemoje, t. y. visoje teisės sistemoje ir jos vietą vidaus teisės sistemoje (kodekse, įstatyme ir t. t).²⁵ Tai taip pat lemia teisės aiškinimo atlikimo poreikį, nes tik pasinaudojus teisės aiškinimu kartais galima nustatyti teisės normos vietą. Teisės

---

²⁰ *Ibid.*, p. 148 – 150.

²¹ Kaip teigia A. Vaišvila, buvusio Lietuvos Respublikos prezidento apkaltos byla, su ja susiję Konstitucinio Teismo nutarimai, pripažinę prezidentą pažeidus Konstituciją, sulaužius priesaiką, ir po jų sekę bendrosios kompetencijos teismų nuosprendžiai, toje pačioje byloje išteisinę prezidentą, tik dar kartą patvirtina teisės prieštaravimus (VAIŠVILA, A. Teisinis aiškinimas kaip teisės atpažinimas įstatymų tekstuose. *Jurisprudencija*, 2006, t. (8)86, 2006, p. 8).

²² MIKELĖNIENĖ, D., MIKELĖNAS, V. *Teismo procesas: teisės aiškinimo ir taikymo aspektai*. Vilnius: Justitia, 1999, p. 152.

²³ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, nr. VIII-1864.

²⁴ MIKELĖNIENĖ, D., MIKELĖNAS, V. *Teismo procesas: teisės aiškinimo ir taikymo aspektai*. Vilnius: Justitia, 1999, p. 154.

²⁵ *Ibid.*, p. 154.

aiškinimo reikalingumą, be kita ko, sąlygoja ir egzistuojančios teisės spragos. Kaip teigia S. Vansevičius, teisės spragos tai yra pozityviosios teisės spraga, kai nėra įstatymo, teisės akto, papročio ar precedento.²⁶ Nors teisės spragas galima skirstyti įvairiai²⁷, tačiau atsižvelgiant į darbo apimtį, detaliau teisės spragų rūšys nebus nagrinėjamos.

Šiuo atveju teisės aiškinimo aspektu tikslinga paminėti yra tai, kad esant teisės spragoms teismas pakliūna į neįprastą padėtį, nes net ir esant teisės spragai teismas negali atsisakyti nagrinėti bylos. Negana to, teismas negali peržengti valdžių padalijimo principo ir visuomeninius teisinius santykius reguliuojančią teisės normą sukurti kaip tai daro įstatymų leidėjas.²⁸ Dėl šios priežasties teisės aiškinimas yra viena iš priemonių teisės spragai užpildyti aiškinant panašius civilinius teisinius santykius reguliuojančius įstatymus (taikant įstatymo analogiją) arba jei nėra panašius teisinius santykius reguliuojančių įstatymų – aiškinant bendruosius teisės principus (taikant teisės analogiją) kaip tai numato Civilinio kodekso 1.8 straipsnis.²⁹

Teisės aiškinimo poreikį lemia ir menka įstatymų leidėjo išleistų įstatymų kokybė arba kitaip tariant, įstatymų leidybos netobulumas. Dėl menkos įstatymų kokybės atsiranda teisinis neapibrėžtumas, neaiškumas ir dviprasmiškumas, sąlygojantis teisės aiškinimą kaip šios problemos sprendimą. Taigi, kol nebus tinkamai sureguliuota įstatymų leidyba, įstatymo leidėjo darbo brokas bus viena iš teisės aiškinimo priežasčių.³⁰

Teisės aiškinimo poreikį ne ką mažiau sąlygoja ir teisės internacionalizavimas. Internacionalizacija lemia teisės aiškinimo poreikį tuo aspektu, kad Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare vykdomas teisės vienodinimas ir derinimas. Šiuo atveju teisės aiškinimas atliekamas teismui nagrinėjant bylas su tarptautiniu elementu, nes tokiu atveju teismui privalu atsižvelgti į tarptautines sutartis, prie kurių

---

²⁶ VANSEVIČIUS, S. *Valstybės ir teisės teorija*. Vilnius: Justitia, 2000, p. 241.

²⁷ Pavyzdžiui, teisės spragos gali būti skirstomos į pirmines ir antrines. Pirminė teisės spraga egzistuoja dėl įstatymų leidybos netobulumo, kai egzistuojantys visuomeniniai teisiniai santykiai apskritai nėra sureguliuoti. Antrinės teisės spragos esti tuomet, kai visuomeniniai teisiniai santykiai nors ir yra sureguliuoti, tačiau pasikeitus aplinkybėms atsiranda įstatyme nenumatytų ir neaptartų situacijų. Teisės spragos gali būti skirstomos ir į atsitiktines ir neatsitiktines. Atsitiktinės teisės spragos, kai įstatymų leidėjas teisinių santykių nesureguliuoja, nes nežino juos esant. Neatsitiktinės teisės spragos, tai tokios teisės spragos, kai įstatymų leidėjas nesureguliuoja egzistuojančių visuomeninių teisinių santykių dėl politinių, ekonominių ir kitų priežasčių (t. y. nesureguliuoja tikslingai). (MIKELĖNIENĖ, D., MIKELĖNAS, V. *Teismo procesas: teisės aiškinimo ir taikymo aspektai*. Vilnius: Justitia, 1999, p. 156).

²⁸ MIKELĖNIENĖ, D., MIKELĖNAS, V. *Teismo procesas: teisės aiškinimo ir taikymo aspektai*. Vilnius: Justitia, 1999, p. 156).

²⁹ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262..

³⁰ MIKELĖNIENĖ, D., MIKELĖNAS, V. *Teismo procesas: teisės aiškinimo ir taikymo aspektai*. Vilnius: Justitia, 1999, p. 161.

Lietuva yra prisijungusi, jų taikymo praktiką ir aiškinimo principus. Negana to, tarptautines normas yra taikyti problematiška dėl aiškių jų taikymo principų trūkumo, todėl teisės aiškinimas nagrinėjamu aspektu yra itin svarbus ir reikšmingas procesas.³¹

Teisės aiškinimo reikalingumą lemia ir teisinės metodologijos ribotumas bei ginčo dėl teisės ir teismo proceso pobūdis. Ribotos teisės doktrinos galimybės lemia didžiąją dalį teisės aiškinimo problemų. Kaip teigia D. Mikelėnienė ir V. Mikelėnas, „teisės doktrina nėra sukūrusi <...> neabejotinų metodų, kurie padėtų teisingai išspręsti bet kurią teisinę problemą. Nėra sutariama ne tik dėl teisės aiškinimo metodų, taisyklių skaičiaus, bet ir dėl jų taikymo lestinumo, eiliškumo ir reikšmės. Kai tuo tarpu taikant skirtingas teisės aiškinimo taisykles, galimi prieštaringi rezultatai.“³² Taigi tai ir lemia poreikį teisės aiškinimui pradėti ir aiškinti tai, kas nėra iki galo aišku.

Kalbant apie ginčo dėl teisės ir paties teismo pobūdį, tuo aspektu, kaip tai galėtų sąlygoti teisės aiškinimo reikalingumą, pasakytina, kad teisė neretai yra aiškinama teisme, t. y. vykstant teisminiam procesui nagrinėjant įvairaus pobūdžio bylas: administracines, civilines ar net baudžiamąsias. Aiškinimas teismo procese yra būtinas, nes teismo procese dalyvaujanti šalis naudodamasi teisės aiškinimu interpretuoja teisės normas taip, kad jos būtų kuo naudingesnės procese siekiamiems tikslams pasiekti. Negana to, teismas taip pat atlieka teisės aiškinimą. Tai pasireiškia priimamu teismo sprendimu ir jame išreikštais motyvais, kurių tikslas yra būtent įrodyti proceso šalims ir/arba kitiems asmenims, kad priimtas sprendimas yra teisėtas. Teismo atliekamas teisės aiškinimas yra neatskiriama jurisdikcinės veiklos dalis, nes būtent teisės aiškinimu yra ieškoma teisingumo konkrečioje byloje, o pats teisingumo vykdymo poreikis suponuoja teisės aiškinimo būtinybę.³³

Apibendrinus tai, kas išdėstyta, teisės aiškinimas yra būtinas procesas. Teisės aiškinimo būtinybę suponuoja ne tik tam tikros lingvistinės priežastys, bet ir greitai besikeičiantis gyvenimas ir naujai susiformavę arba persitransformavę visuomeniniai teisiniai santykiai, vidinis teisės prieštaringumas, teisės sistemiškumas ir kita.³⁴

---

³¹ *Ibid.*, p. 163-166.

³² *Ibid.*, p. 166.

³³ *Ibid.*, p. 166-167.

³⁴ MIKELĖNIENĖ, D., MIKELĖNAS, V. Teismo procesas: teisės aiškinimo ir taikymo aspektai. Vilnius: Justitia, 1999, p. 144-167.

1.2. Teisės aiškinimo samprata

Siekiant suvokti, kas yra priimtų procesinių sprendimų aiškinimas ir pats teisės aiškinimo procesas, svarbu išsiaiškinti, su tuo susijusias sąvokas ir apibrėžimus, be kurių nebūtų įmanomas tinkamas magistro darbe atskleidžiamos problemos supratimas.

Internetiniame lietuvių kalbos žodyne³⁵ žodis „aiškinimas“ apibrėžiamas kaip tam tikras dėstymas, komentavimas arba procesas, kurio metu nesuprantamas žodis yra padaromas suprantamu. Teisinėje literatūroje terminas „aiškinimas“ (lot. *interpretatio*) yra apibrėžiamas kur kas sudėtingiau ir plačiau. „Aiškinimas“ suvokiamas kaip tam tikro reiškinių prasmės ir esmės nustatymas arba atitinkamas pažintinis procesas, kurio metu aiškinama konkretaus reiškinių prasmė ir turinys.³⁶ Panašios nuomonės laikosi ir D. Mikelėnienė ir V. Mikelėnas teigdami, kad teisės aiškinimo sąvoka yra laikoma atitinkamu pažintiniu procesu, kurio metu yra nustatoma tam tikro reiškinių esmė ir prasmė.³⁷

Svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad teisės aiškinimo terminas yra labai platus ir jis nėra suvokiamas vienareikšmiškai. Minėtas terminas gali būti analizuojamas mažiausiai trimis aspektais. Visų pirma, teisės aiškinimas gali būti suvokiamas kaip teisės kaip tam tikro socialinio reiškinių, teisės esmės ir prigimties apskritai nustatymas arba kaip „teisės šaltinių turinio, jų prigimties ir vietos teisės sistemoje nustatymas. Pavyzdžiui, gali būti aiškinama, kokiai teisei – viešajai ar privatinei, materialiajai ar proceso – priklauso konkretus teisės šaltinis ar konkreti teisės norma.“³⁸ Negana to, teisės aiškinimas, pasak D. Mikelėnienės ir V. Mikelėno, yra laikomas vienu iš teisinės argumentacijos rūšių, kai yra bandoma motyvuoti ir/ arba argumentuotai pagrįsti teisės taikymo aktus. Toks teisės aiškinimas vadinamas veikiamuoju arba operatyviuoju, nes tokiu aiškinimu yra siekiama pagrįsti teisės taikymą susiklosčiusiai gyvenimiškai situacijai. Taigi veikiamuoju arba operatyviuoju teisės aiškinimu yra siekiama nustatyti tikrąją taikytino įstatymo ir/ arba normos prasmę taikant teisę.³⁹

Kalbant apie siauresnį teisės aiškinimo apibrėžimą vertėtų paminėti tai, kad egzistuoja siauresnis nei paminėti teisės aiškinimo apibrėžimas. Šiuo atveju šiek tiek siauresne, abstraktesne prasme, aiškinimas reiškia kaip „bet kurio rašytinio teksto

³⁵ Internetinis lietuvių kalbos žodynas [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. sausio 3 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.lkz.lt/Visas.asp?zodis=ai%C5%A1kinti&lns=-1&les=-1>>.

³⁶ BAUBLYS, L., et al. *Teisės teorijos įvadas*. Vilnius: MES, 2010, p. 321.

³⁷ *Ibid.*, p. 137.

³⁸ *Ibid.*, p. 137-138.

³⁹ *Ibid.*, p. 139.

(pavyzdžiui, rašytinės sutarties, laiško, knygos ir pan.) prasmės nustatymą.⁴⁰ Taigi apibendrinus visa, bendriausiais buožais teisės aiškinimas yra tam tikras pažintinis procesas, kuris susideda iš tam tikrų etapų. Pirmąjį teisės aiškinimo etapą apima veiksmu kuomet yra pasirenkama konkreti taikytina teisės norma ir nustatoma, ar pasirinkta teisės norma yra galiojanti. Toliau vykstant teisės aiškinimo procesui imamasi veiksmų normos aiškinimo būtinumui nustatyti, o t. y. ar konkrečią teisės normą aiškinti iš tikrųjų yra būtina. Taip pat nustatoma pasirinktos teisės normos esmė ir prasmė bei pasirenkama labiausiai tinkamas normos išaiškinimas. Galiausiai, atlikus visus šiuos veiksmus priimamas atitinkamas teisės išaiškinimo aktas, kuriuo teisės aiškinimo procesas yra užbaigiamas, o atitinkamos teisės normos prasmė yra nustatyta.⁴¹

Apibendrinus visa, vienos teisės aiškinimo sampratos nėra.⁴² Vienu atveju tai gali būti siejama su teisės kaip atitinkamo socialinio reiškimo pažinimu arba viena iš argumentacijos rūšių. Kitu atveju teisės aiškinimas suvokiamas kaip rašytinio teksto prasmės nustatymas.⁴³

1.3. Teisės aiškinimo metodai

Svarbu aptarti teisinėje literatūroje išskiriamus galimus teisės aiškinimo metodus, kurie gali būti taikomi atliekant teismo priimtų procesinių sprendimų aiškinimą.

1.3.1. Adekvatus teisės aiškinimas

Teisės doktrinoje yra išskiriamas adekvatus (lot. *ad litteram arba de lege ferenda*) ir kūrybiškas (lot. *interpretatio praeter legem*) teisės aiškinimas. Pateikti teisės aiškinimo variantai gerokai skiriasi, todėl juos atskirti yra būtina.⁴⁴

Šiuo atveju adekvatus teisės aiškinimas yra siejamas su lingvistiniu (kalbiniu), nes taikant adekvatų teisės aiškinimo metodą yra paisoma pažodinės teksto prasmės. Tekstui suteikiama ne kokia nors kitokia, o būtent tokia prasmė, kokia ji yra tekstą išanalizavus pažodžiui. Negana to, kiti teisės aiškinimo metodai ar kriterijai padedantys geriau išaiškinti teksto prasmę (teleologinis, sisteminis, analitinis ir kita), nėra taikomi. Todėl visiškai nenuostabu, kad taikant adekvatų teisės aiškinimo metodą ir

---

⁴⁰ BAUBLYS, L., et al. *Teisės teorijos įvadas*. Vilnius: MES, 2010, p. 321.

⁴¹ MIKELĖNIENĖ, D., MIKELĖNAS, V. *Teismo procesas: teisės aiškinimo ir taikymo aspektai*. Vilnius: Justitia, 1999, p. 142.

⁴² *Ibid.*, p. 139.

⁴³ *Ibid.*, p. 138-142.

⁴⁴ *Ibid.*, p. 142.

išaiškinus tekstą, teisės aiškinimo rezultatas visiškai nesiskiria nuo pažodinės teksto prasmės – jis yra lygiai toks pats.⁴⁵

Čia vertėtų pažymėti tai, kad nepaisant to, jog adekvatus teisės aiškinimas yra susijęs su pažodine teksto prasme, o pats aiškinimas ir jo ribos nėra išplečiamos, visgi jo negalima prilyginti pažodiniams teksto aiškinimui. Skirtumas skiriantis adekvatų teisės aiškinimą nuo pažodinio yra toks, kad taikant pažodinį teisės aiškinimą yra aiškinami žodžiai, o adekvataus teisės aiškinimo esmė yra ta, kad yra atsižvelgiama į pažodinę teksto prasmę.⁴⁶

Šiame kontekste verta paminėti, kad adekvatus teisės aiškinimas yra laikomas pirminiu teisės aiškinimo būdu kuomet loginėmis lingvistinėmis priemonėmis bandoma nustatyti įstatymo leidėjo valią.⁴⁷ Kas savaime leidžia spręsti, kad adekvatus teisės aiškinimas gali kelti riziką. Kaip teigia, E. Mackuvienė, adekvatus teisės aiškinimas yra iš dalies ribotas. Negana to, jis remiasi abejotinomis prielaidomis, teisinė sistema yra autonominė, sau pakankama, koherentiška, kad konkreti teisės ar teisės normos esmė, prasmė, paskirtis egzistuoja ir teisės taikytojas yra pajėgus ją nustatyti būtent interpretuodamas.⁴⁸ Dėl šios priežasties gali kilti natūralus klausimas, kaip taikant adekvatų teisės aiškinimą galima nustatyti įstatymo leidėjo valią, jeigu pats adekvatus teisės aiškinimas nėra lankstus, o naudojant šį teisės aiškinimo metodą nėra pasitelkiami kiti teisės aiškinimo metodai.

Apibendrinus visa, adekvatus teisės aiškinimas yra siejamas su pažodine teksto prasme, o tiksliau, taikant adekvatų teisės aiškinimą yra išanalizuojama pažodinė teksto prasmė ir taip yra išaiškinama neaiški, aiškinimo reikalaujanti teisės norma.⁴⁹

1.3.2. Kūrybiškas (turingasis) teisės aiškinimas

Ko gero daugiausia diskusijų kelia kūrybiškas (turingasis) teisės aiškinimas, kuris yra priešingybė adekvačiam teisės aiškinimui. Taikant turingąjį teisės

---

⁴⁵ MIKELĖNIENĖ, D., MIKELĖNAS, V. *Teismo procesas: teisės aiškinimo ir taikymo aspektai*. Vilnius: Justitia, 1999, p. 257-258.

⁴⁶ ŠIMAŠIUS, R. *Teisės aiškinimas ir jo privalomumas*: magistro darbo santrauka. Socialiniai mokslai, teisė. Vilnius: Vilniaus universitetas, s.a. [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. sausio 23 d.] Prieiga per internetą: <http://simasius.popo.lt/files/2012/04/Teis%C4%97s-ai%C5%A1kinimas-ir-jo-privalomumas-2004.pdf>.

⁴⁷ LASTAUSKIENĖ, G. Turingasis teisinio teksto aiškinimas – panacėja ar pavojus?. *Jurisprudencija*, 2006, t. (8)86, p. 64.

⁴⁸ MACKUVIENĖ, E. Teisinis samprotavimas: argumentacinis metodologinis požiūris. *Teisė*, 2009, t. 70, p. 114-115.

⁴⁹ ŠIMAŠIUS, R. *Teisės aiškinimas ir jo privalomumas*: magistro darbo santrauka. Socialiniai mokslai, teisė. Vilnius: Vilniaus universitetas, s.a. [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. sausio 23 d.] Prieiga per internetą: <http://simasius.popo.lt/files/2012/04/Teis%C4%97s-ai%C5%A1kinimas-ir-jo-privalomumas-2004.pdf>.

aiškinimą teisės norma yra įvertinama socialinio etinio jos egzistavimo fono požiūriu, yra atsižvelgiama ir į teisės principus. Tokiu atveju, jei analizuojama teisės norma nesuderinama su atitinkamais teisės principais, įgyjama teisė nukrypti nuo teisinio teksto ir interpretuoti ją kūrybiškai. Teisė nukrypti nuo teisinio teksto savaime nereiškia, kad leidžiami nukrypimai be tinkamo argumentavimo. Esant tokiems nukrypimams argumentavimas yra svarbus, todėl jam reikėtų skirti ypatingą dėmesį.⁵⁰ Būtent kalbant apie neapibrėžtus dalykus, pavyzdžiui, principus kyla daugiausia klausimų ir abejonų dėl kūrybiško teisės aiškinimo efektyvumo. Kaip teigia V. Mikelėnas, „daugelis principų yra „mistiniai“ dalykai, išreiškiantys daugiau siekiamybę, o ne realybę. Vadinasi, kai teisė aiškinama remiantis principais, neretai operuojama fikcijomis, kurios suteikia interpretatoriui praktiškai neribotas galimybes. Teisės principai neatsakingo interpretatoriaus rankose gali lemti nenuspėjamų rezultatų, kurių negalėjo prognozuoti joks protingas žmogus.“⁵¹

Žinoma, egzistuoja kur kas daugiau nuomonių apie teisėjo vaidmenį aiškinant teisę ir kaip jis tai turėtų daryti. Šiuo atveju mokslinėje literatūroje galima pastebėti kelias ryškiausias pozicijas šiuo klausimu. Pirmosios pozicijos šalininkai teigia, kad teisėjo teisė aiškinti teisę ir ją kurti yra ribota, nes egzistuoja tam tikri veiksniai, kurie ir be įstatymo leidėjo riboja teisėjo atliekamą teisės normų interpretaciją. Būtent tokiai pozicijai pritaria kūrybiškojo (turiningojo) teisės aiškinimo šalininkai. Kai tuo tarpu kita grupė asmenų teigia, kad teisėjo interpretavimo teisė jei ir yra ribojama, ji yra ribojama ne taisyklių ar paties įstatymų leidėjo, bet socialinės, psichinės prigimties sąlygų. Tai aiškinama tuo, kad teisėjas jau vien dėl savo užimamų pareigų, išsilavinimo ar kita yra ribojamas interpretavimo/ aiškinimo prasme.⁵²

Paskutinė išryškėjusi pozicija yra tarsi „laisva nuo bet kokių apribojimų“. Yra teigiama, kad teisėjo kūrybinės laisvės atliekant teisės aiškinimą nėra įmanoma riboti ir jis yra neribojamas. Šios grupės šalininkai iš tiesų suteikia labai svarbų vaidmenį teisėjui, laikydami jį svarbiausiu veikėju teisės kūrybos procese.⁵³ Atsižvelgiant į tai, kad

---

⁵⁰ LASTAUSKIENĖ, G. Turiningasis teisinio teksto aiškinimas – panacėja ar pavojus?. *Jurisprudencija*, 2006, t. (8)86, p. 69.

⁵¹ MIKELĖNAS, V. Interpretacinis žaismas, arba kaip kurti teisę be parlamento. *Jurisprudencija*, 2009, t. (2)116, p. 86.

⁵² LATVELĖ, R. *Teisėjas kaip įstatymų leidėjo partneris, arba keli teoriniai požiūriai į teisėjo vaidmenį aiškinant teisę. Parlamento studijos* [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. sausio 23 d.] Prieiga per internetą: <http://www.parlamentostudijos.lt/Nr10/10_teise_2.htm>.

⁵³ LATVELĖ, R. *Teisėjas kaip įstatymų leidėjo partneris, arba keli teoriniai požiūriai į teisėjo vaidmenį aiškinant teisę. Parlamento studijos* [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. sausio 23 d.] Prieiga per internetą: <http://www.parlamentostudijos.lt/Nr10/10_teise_2.htm>.

visų požiūrių plačiau aptarti dėl analizuojamo darbo apimties nėra galimybės, toliau aptariamas kūrybiškas (turingasis) teisės aiškinimas ir jo skirstymas.

Kūrybiškas (turingasis) teisės aiškinimas yra skirstomas į plečiamąjį (lot. *interpretatio extensiva*), siaurinamąjį (lot. *interpretatio restrictiva*),⁵⁴ bei taisomąjį aiškinimą.⁵⁵ Toliau apie kiekvieną iš jų detaliau.

Kalbant apie plečiamąjį teisės aiškinimą, reikia paminėti tai, kad taikant jį aiškinimas yra platesnis negu lingvistinė (kalbinė) jo prasmė, todėl jis ir yra laikomas plečiamuoju. Akcentuotina, kad plečiamasis teisės aiškinimas yra panašus į analogijos taikymą ir kartais atskirti, tai plečiamasis teisės aiškinimas ar taikoma analogija, yra sudėtinga.⁵⁶ Nepaisant esamų panašumų šių dviejų dalykų nederėtų tapatinti. Esminis juos skiriantis bruožas yra tas, kad teisės analogija yra taikoma esant teisės spragai.⁵⁷ Tuo tarpu plečiamasis teisės aiškinimas vyksta teisės normų interpretavimas pritaikant įvairius teisės aiškinimo metodus, kurių metu išaiškinama neaiški ir dviprasmiška norma.⁵⁸

Plečiamojo teisės aiškinimo priešingybė yra siaurinamasis teisės aiškinimas, kurį taikant teisės aiškinimo rezultatas yra siauresnis nei lingvistinė, todėl aiškinamos teisės normos taikymo sritis atitinkamai taip pat susiaurėja. Toks teisės aiškinimo tipas ypač būdingas viešajai teisei, kai yra būtina aiškinti imperatyvias normas ir/ arba tam tikras specialias normas. Tuo tarpu plečiamasis ir siaurinamasis teisės aiškinimas yra laikomas ganėtinai precizišku. Teigiama, kad plečiamasis ir siaurinamasis teisės aiškinimas taikomas tokiu atveju, jei, pavyzdžiui, tekstinė teisės normos išraiška tinkamai atspindi teisės normos turinį, tačiau dėl pasikeitusių aplinkybių teisės normos veikimo apimtis pasikeičia, t. y. ji arba susiaurėja, arba praplatėja. Siaurinamasis arba plečiamasis teisės aiškinimas taip pat gali būti taikomas, jei nėra tekstinės teisės normos išraiškos ir įstatymų leidėjo valios atitikties, o teisės norma yra neaiški pritaikius įvairius metodus.⁵⁹ Svarbu pabrėžti ir tai, kad tokiu aiškinimu nėra sukuriama jokia nauja teisės norma, nes

---

⁵⁴ LIEKYTĖ, Ž., Pažodinio, plečiamojo ir siaurinamojo teisės aiškinimo teoriniai ir praktiniai aspektai. Teisė, 2001, p. 109.

⁵⁵ MIKELĖNIENĖ, D., MIKELĖNAS, V. *Teismo procesas: teisės aiškinimo ir taikymo aspektai*. Vilnius: Justitia, 1999, p. 259-260.

⁵⁶ LIEKYTĖ, Ž., Pažodinio, plečiamojo ir siaurinamojo teisės aiškinimo teoriniai ir praktiniai aspektai. Teisė, 2001, p. 113.

⁵⁷ *Ibid.*, p. 113-114.

⁵⁸ LIEKYTĖ, Ž., Pažodinio, plečiamojo ir siaurinamojo teisės aiškinimo teoriniai ir praktiniai aspektai. Teisė, 2001, p. 109.

⁵⁹ *Ibid.*, p. 109-111.

bet kuriuo atveju teisės aiškinimo rezultatas vienokiu ar kitokiu būdu atspindi lingvistinės aiškinamo teksto ribas.⁶⁰

Galiausiai paskutinis išskiriamas teisės aiškinimo būdas tai yra taisomasis (koreguojamasis) aiškinimas. Šis teisės normų aiškinimo būdas yra kiek kitoks tuo atžvilgiu, kad aiškinant teisės normą yra išeinama iš lingvistinės normos prasmės ribų, kas savaime reiškia, jog tokiais veiksmais, o t. y. tokiu aiškinimu yra sukuriama nauja teisės norma. Bet čia atkreiptinas dėmesys į tai, kad taikant taisomąjį (koreguojamąjį) teisės aiškinimą galimas dvejopas rezultatas: arba iš teisės normos yra pašalinama lingvistinė prasmė, arba yra sukuriama nauja teisės norma. Kai yra išeinama iš lingvistinės teisės normos ribų, laikoma, kad tai yra plečiamasis taisomasis (koreguojamasis) aiškinimas, nes taip sukuriama nauja teisės norma. Tuo tarpu, kai yra pašalinama dalis normos lingvistinės prasmės, atvirškščiai, siauriamos taikymo ribos, kas savaime reiškia, kad yra taikomas siaurinamasis taisomasis (koreguojamasis) teisės aiškinimas ir atmetama dalis tos lingvistinės teisės normos prasmės.⁶¹

Akcentuotina tai, kad kūrybišku (turininguoju) teisės aiškinimu, be kita ko, siekiama atskleisti, ką atitinkama teisės normą priėmęs įstatymų leidėjas pasakytų dabar, todėl manytina, kad taikant šį teisės aiškinimą yra atsižvelgiama į įstatymo dvasią, dar daugiau, kūrybiškas teisės aiškinimas neretai yra kaip priemonė adekvataus teisės aiškinimo trūkumams pašalinti.⁶²

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad kūrybišką (turiningą) teisės aiškinimo naudojimą aprobavo ir Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2004 m. gegužės 25 d. priimtu nutarimu. Nutarime buvo numatyta, kad dėl to, jog „Konstitucija yra vientisas aktas, dėl to, kad ją sudaro įvairios nuostatos – ir konstitucinės normos, ir konstituciniai principai, tarp kurių negali būti ir nėra priešpriešos ir kurie sudaro darnią sistemą, dėl to, kad konstituciniai principai yra išvedami ir iš Konstitucijos dvasią išreiškiančios konstitucinio teisinio reguliavimo visumos, iš Konstitucijos, kaip svarbiausių valstybinės bendruomenės – pilietinės Tautos vertybių sistemą įtvirtinančio ir ginančio, visai teisės sistemai gaires nubrėžiančio akto, prasmės, taip pat dėl to, kad Konstitucijos raidės negalima aiškinti ar taikyti taip, kad būtų paneigiama Konstitucijos dvasia, Konstitucijos

---

⁶⁰ MIKELĖNIENĖ, D., MIKELĖNAS, V. *Teismo procesas: teisės aiškinimo ir taikymo aspektai*. Vilnius: Justitia, 1999, p. 259.

⁶¹ *Ibid.*, 259-260.

⁶² LASTAUSKIENĖ, G. Turiningasis teisinio teksto aiškinimas - panacėja ar pavojus? *Jurisprudencija*, 2006, t. (8)86, p. 64.

negalima aiškinti vien pažodžiui, vien taikant lingvistinį (verbalinį) metodą. Aiškinant Konstituciją privalu taikyti įvairius teisės aiškinimo metodus <...> Tik šitaip – visapusiškai – aiškinant Konstituciją galima sudaryti prielaidas realizuoti jos <...> paskirtį, užtikrinti, kad nebus nukrypta nuo Konstitucijos prasmės, kad nebus paneigta Konstitucijos dvasia ir kad gyvenime bus įtvirtintos tos vertybės, kuriomis Tauta grindžia savo pačios priimtą Konstituciją.“⁶³

Tačiau nepaisant kūrybiško teisės aiškinimo reikšmingumo, svarbu atkreipti dėmesį į šio teisės aiškinimo keliamas rizikas. Kaip teigia G. Lastauskienė,⁶⁴ didelė teisėjų interpretacijos laisvė interpretuojant teisės normas sąlygoja ne tik subjektyvų ir skirtingą teisės aiškinimą, bet ir taikymą. Negana to, teisėjų nepriklausomumas bei vadovavimasis ne tik įstatymo tekstu ilgainiui gali virsti teisėjų nebaudžiamumu ir neatsakingumu.⁶⁵ O tokia interpretacijos laisvė suponuoja, kad numatyti vykstančių teisminių ginčų baigtį praktiškai yra neįmanoma.⁶⁶ E. Mackuvienė pažymėjo, kad turiningasis teisės aiškinimas taip pat kaip ir adekvatus remiasi abejotomis prielaidomis.⁶⁷ Teisės aiškinimo keliamas rizikas kuo puikiau atskleidė ir V. Mikelėnas teigdamas, kad teisėjas nėra robotas, jis priima sprendimus realiai egzistuojančioje visuomenėje, todėl jo nepriklausomumas yra iliuzorinis arba tiesiog fikcija. Dėl ko teisėją veikia visa jo aplinka. Teismui įtaką daro ne tik teisės normos ir įrodymai, bet ir kiti veiksniai, o tai yra įvairių interesų grupių išreikšta pozicija, visuomenėje vyraujančios vertybinės nuostatos, teisės doktrina, lobizmas, visuomenės informavimo priemonės ir kt. Taigi, teisės aiškinimo procese daug ką lemia subjektyvūs faktoriai – teisėjo asmeninė pozicija, interesai, jo išpažįstamos vertybės, erudicija, išsimokslinimas ir kita. Įvairios įtakos savaime sukuria situaciją, kai teismas, priimdamas sprendimą, taiko funkcinį teisės aiškinimą, kartais net taikomąją teisės normą išaiškindamas *contra legem*. Atitinkamai, įtaka (įtakos) daro poveikį teismo sprendimo pagrindimui (legitimacijai).⁶⁸

Šiame kontekste svarbu paminėti R. Alexy nuomonę dėl turiningojo teisės aiškinimo subjektyvumo. R. Alexy teigia, kad nors ir kūrybiškojo teisės aiškinimo metu

---

⁶³ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2004 m. gegužės 25 d. nutarimas byloje Nr. 24/04.

⁶⁴ LASTAUSKIENĖ, G. Turiningasis teisinio teksto aiškinimas - panacėja ar pavojus? Jurisprudencija, 2006, t. (8)86.

⁶⁵ *Ibid.*, p. 64.

⁶⁶ *Ibid.*, p. 64.

⁶⁷ MACKUVIENĖ, E. Teisinis samprotavimas: argumentacinis metodologinis požiūris. Teisė, 2009, t. 70, p. 114.

⁶⁸ MIKELĖNAS, V. Interpretacinis žaismas, arba kaip kurti teisę be parlamento. Jurisprudencija, 2009, t. (2)116, p. 87.

neišvengiama vertinimų, visgi negalima kategoriškai teigti, kad tai sudaro prielaidą subjektyviems teisėjo vertinimams ir įsitikinimams atskleisti. Tokia išvada darytina tik tais atvejais, jei nebūtų galimybės teisėjo vertinimams suteikti objektą, iškelti juos prieš teisę taikantį subjektą.⁶⁹

Apibendrinus visa tai, kas išdėstyta, kūrybiško (turingojo) teisės aiškinimo esmė yra ta, kad teisėjas aiškindamas teisės normas paiso ne tik įstatymo raidės, bet ir moralės/ vertybinių nuostatų bei įtvirtintų teisės principų, kurių turinys nėra aiškiai apibrėžtas.⁷⁰ Kūrybiškas (turingasis) teisės aiškinimas gali būti subjektyvus arba jį gali veikti atitinkamai visuomenėje egzistuojantys faktoriai (visuomenės nuomonė ir kita).⁷¹ Tačiau vertinant atliekamo teisės aiškinimo subjektyvumą reikia atsižvelgti į tai, ar egzistuoja galimybė nustatyti atitinkamo vertinimo objektą priešais teisę taikantį subjektą.⁷²

---

⁶⁹ ALEXY, R. *Teisinio argumentavimo teorija. Mokymas apie racionalų diskursą, arba Teisinio pagrindimo teorija*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005, p. 27.

⁷⁰ LASTAUSKIENĖ, G. Turingasis teisinio teksto aiškinimas - panacėja ar pavojus? *Jurisprudencija*, 2006, t. (8)86, p. 64.

⁷¹ MIKELĖNAS, V. Interpretacinis žaismas, arba kaip kurti teisę be parlamento. *Jurisprudencija*, 2009, t. (2)116, p. 87.

⁷² ALEXY, R. *Teisinio argumentavimo teorija. Mokymas apie racionalų diskursą, arba Teisinio pagrindimo teorija*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005, p. 27.

2. TEISMO SPRENDIMŲ IŠAIŠKINIMO INSTITUTAS

Siekiant pašalinti priimto sprendimo trūkumus teisminiuose procesuose yra įtvirtintas teismo sprendimų išaiškinimo institutas, kurį pravartu aptarti detaliau.

2.1. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų išaiškinimo institutas ir jo esmė

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas atlieka priimtų sprendimų aiškinimą. Dėl šios priežasties pravartu aptarti baigiamųjų aktų išaiškinimo institutą ir jo esmę.

Šiuo metu Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo teisę aiškinti Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo priimtus sprendimus įtvirtina tik vienas straipsnis, t. y. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo⁷³ 61 straipsnis, kuriame numatyta, kad tik Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas turi diskreciją oficialiai aiškinti jo priimtus sprendimus, o tai galima daryti tiek *ex officio*, tiek ir kitų įstatyme nurodytų asmenų ir/ arba institucijų prašymu. Kai tuo tarpu Konstitucijoje atitinkamų nuostatų leidžiančių spręsti apie tokią Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo diskreciją, nėra. Dėl tokio teisinio reguliavimo susiklosčiusios padėties pasisakė ir Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas savo nutarimuose.⁷⁴

Viename savo nutarimų Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas nurodė, kad nors Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo „įgaliojimai aiškinti savo nutarimus, kitus baigiamuosius aktus Konstitucijoje *expressis verbis* nėra įtvirtinti, jie neabejotinai kyla iš Konstitucijos – konstitucinio teisinio reguliavimo visumos (*inter alia* konstitucinio teisinės valstybės principo); tokius Konstitucinio Teismo įgaliojimus suponuoja pati Konstitucinio Teismo konstitucinė paskirtis vykdyti konstitucinį teisingumą, garantuoti Konstitucijos viršenybę teisės sistemoje ir konstitucinį teisėtumą.“⁷⁵

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad baigiamųjų aktų aiškinimo institutas nesudaro prielaidų Lietuvos Respublikos Konstituciniam Teismui aiškinamų nutarimų ar kitų baigiamųjų aktų aiškinti bet kaip. Visgi turi būti paisoma tam tikrų konstitucinėje

⁷³ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1993, nr. 6-120.

⁷⁴ Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2006 m. kovo 16 d. sprendimas byloje Nr. 13/2000-14/2000-20/2000-21/2000-22/2000-25/2000-31/2000-35/2000-39/2000-8/01-31/01; 2012 m. lapkričio 29 d. sprendimas byloje Nr. 15/2012-16/2012.

⁷⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2017 m. spalio 20 d. sprendimas byloje Nr. 40/03, 45/03-36/04.

doktrinoje įtvirtintų nuostatų, kurios numato kaip toks aiškinimas turėtų būti atliekamas.

Pažymėtina, kad Vokietijos Federalinis Konstitucinis Teismas savo veikloje taip pat kaip ir Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas vadovaujasi savęs paties suvaržymo (angl. *self-restraint*) principu, kuomet pats teismas savo veikla apriboja konstitucinės jurisdikcijos galimybes ir ribas.⁷⁶

Šiuo atveju pravartu aptarti konstitucinėje doktrinoje įtvirtintas baigiamųjų aktų aiškinimo taisykles, kurios atskleidžia, kokių būdu baigiamųjų aktų aiškinimas turėtų būti atliekamas. Visų pirma, atlikdamas nutarimų ir kitų baigiamųjų aktų aiškinimą Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas paiso nuostatos, kad baigiamąjį aktą reikia aiškinti taip, kad nebūtų pakeistas jo turinys. Kas reiškia, kad atliekant baigiamųjų aktų aiškinimą Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas negali turinio aiškinti taip, kad vienokiu ar kitokiu būdu būtų pakeista nutarime išdėstytų nuostatų prasmė, taip pat prasminė elementų, sudarančių nutarimo turinį, visuma bei argumentai ir motyvai, kuriais yra grindžiamas aiškinamas Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas. Baigiamųjų aktų aiškinimas turi apsiriboti tais pačiais motyvais ir argumentais, o naujų motyvų ir/ arba argumentų nurodyti nėra galima, nes tai būtų traktuojama kaip suformuotos konstitucinės doktrinos koregavimas. Akcentuotina ir tai, kad atliekant baigiamųjų aktų aiškinimą Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas jo kompetencijai priskirtus teisinius klausimus nagrinėja remdamasis tik teisiniais argumentais, *inter alia* savo jau suformuota oficialiaja konstitucine doktrina ir precedentais.

Įdomu, kad Vokietijos Federacinės Respublikos Konstitucijoje yra įtvirtinta nuostata, kad Federalinės Žemės Konstitucinis Teismas, aiškindamas Konstituciją, gali nukrypti nuo Federalinio Konstitucinio Teismo arba kitos federalinės žemės konstitucinio teismo sprendimo, kai tokį leidimą jam savo sprendimu suteikia Federalinis Konstitucinis Teismas.⁷⁷ Tokios galybės Lietuvos Respublikos teisinėje sistemoje nėra numatyta. Negana to, Lietuvos Respublikos Konstituciniam Teismui atliekant baigiamųjų aktų aiškinimą jokių būdu negalima remtis ir tam tikrais politinio tikslingumo argumentais, vienokiais ar kitokiais politinių partijų ar kitokių visuomenės organizacijų dokumentais, politikų nuomonėmis ar vertinimais, politologiniais ar sociologiniais tyrimais, visuomenės apklausų rezultatais. Kas savaime sukeltų abejones dėl Lietuvos Respublikos

---

⁷⁶ RAŽUKIENĖ, J. *Vokietijos Federalinis Konstitucinis Teismas*: magistro darbas. Socialiniai mokslai, teisė. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2009, p. 36.

⁷⁷ RAŽUKIENĖ, J. *Vokietijos Federalinis Konstitucinis Teismas*: magistro darbas. Socialiniai mokslai, teisė. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2009, p. 43.

Konstitucinio Teismo nešališkumo ir nepriklausomumo, taip pat sukeltą realią grėsmę ne tik pačios Konstitucijos, bet ir oficialiosios konstitucinės doktrinos stabilumui.⁷⁸

Pažymėtina tai, kad atliekant atitinkamo baigiamojo akto išaiškinimą reikia nepamiršti to, kad nutarimo sudedamosios dalys yra susijusios viena su kita ir jis yra laikomas vientisu. Dėl šios priežasties nutarimo nutariamoji (rezoliucinė) dalis yra grindžiama motyvuojamoje dalyje nurodytais argumentais, o Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, atitinkamai, atlikdamas baigiamųjų aktų aiškinimą yra saistomas tiek nutarimo nutarimosios, tiek ir motyvuojamosios dalies. Dėl ko atliekant baigiamojo akto aiškinimą Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas negali aiškinti to, kas išaiškinti prašomu nutarimu nebuvo tirta, kadangi tai būtų atskiro tyrimo dalykas. Todėl jeigu, pavyzdžiui, būtų prašoma išaiškinti atitinkamas baigiamojo akto rezoliucinės dalies nuostatas izoliuotai nuo motyvuojamosios dalies nuostatų, tai būtų pakankamas pagrindas atsisakyti aiškinti baigiamąjį aktą.⁷⁹

Apibendrinus visa tai, kas išdėstyta, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų aiškinimas sudėtingas, daug laiko ir pastangų reikalaujantis procesas. Aiškinant baigiamuosius aktus turi būti paisoma atitinkamų taisyklių, nes baigiamųjų aktų aiškinimo esmė yra ne jau suformuotos konstitucinės doktrinos koregavimas, bet jos pildymas kuomet išaiškinamos atitinkamos abejonių keliančios ir/ arba iki galo nesuprantamos baigiamojo akto nuostatos.⁸⁰

2.1.1 Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų išaiškinimo paskirtis

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų išaiškinimo instituto paskirtis yra dvejopa:

1. Ji yra susijusi su platesniu ir išsamesniu atitinkamų baigiamųjų aktų nuostatų atskleidimu bei užtikrinimu, kad baigiamojo akto rezoliucinėje dalyje numatytas sprendimas būtų įgyvendintas tinkamai;

---

⁷⁸ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2013 m. kovo 13 d. sprendimas byloje Nr. 40/03; 45/03-36/04.

⁷⁹ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2014 m. sausio 16 d. sprendimas byloje Nr. 26/98, 20/01, 43/03-46/03, 7/03-41/03-40/04-46/04-5/05-7/05-17/05.

⁸⁰ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2013 m. kovo 13 d. sprendimas byloje Nr. 40/03; 45/03-36/04.

2. Baigiamųjų aktų išaiškinimas yra tam, kad vykstant teisėkūros procesui nebūtų ignoruojama oficialiai suformuota konstitucinė doktrina.⁸¹

Toliau apie kiekvieną iš jų detaliau. Konstitucinėje doktrinoje numatyta, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimų, kitų baigiamųjų aktų aiškinimo instituto paskirtis yra kuo plačiau ir išsamiau atskleisti atitinkamų Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamojo akto nuostatų turinį ir prasmę, kad būtų užtikrintas tinkamas to Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamojo akto vykdymas ir kad tuo Konstitucinio Teismo nutarimu, kitu baigiamuoju aktu būtų vadovujamasi.⁸² Pažymėtina tai, kad pats Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad „Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamojo akto aiškinimo paskirtis – nuodugniau paaiškinti tas Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamojo akto nuostatas, formuluotes, dėl kurių prasmės yra kilę neaiškumų, o ne tai, kaip konkrečiai jis turėtų būti įgyvendinamas, *inter alia* teisės taikymo srityje.“⁸³

Tačiau vis dėlto atkreiptinas dėmesys į tai, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo teisė oficialiai aiškinti savo priimtus sprendimus negali būti interpretuojami taip, „esą jie apima ir Konstitucinio Teismo pareigą aiškinti savo nutarimų ar jų atskirų nuostatų įtvirtinimo ir suformulavimo argumentus arba motyvus, kurie nėra nurodyti pačiame Konstitucinio Teismo nutarime.“⁸⁴ Baigiamųjų aktų aiškinimas iš esmės skirtas priimto sprendimo trūkumams pašalinti, dėl kurių atitinkamos sprendimo nuostatos nėra iki galo suprantamos. Dėl ko manytina, kad per platus baigiamojo akto aiškinimas nėra ir negali būti toleruojamas.

Kaip minėta, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų aiškinimas svarbus užtikrinant tai, kad būtų tinkamai įgyvendintas akto rezoliucinėje dalyje įtvirtintas atitinkamas sprendimas ir tai, kad vykstančiame teisėkūros procese į oficialiai suformuotą konstitucinę doktriną būtų atsižvelgiama deramai.⁸⁵ Dėl ko manytina, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo atliekamas baigiamųjų aktų aiškinimas gali būti laikomas fundamentalią reikšmę turinčiu procesu, nes juo yra

---

⁸¹ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2017 m. spalio 20 d. sprendimas byloje Nr. 40/03, 45/03-36/04.

⁸² *Ibid.*

⁸³ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2017 m. spalio 20 d. sprendimas byloje Nr. 40/03, 45/03-36/04.

⁸⁴ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2012 m. lapkričio 29 d. sprendimas byloje Nr. 15/2012-16/2012.

⁸⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2013 m. kovo 13 d. sprendimas byloje Nr. 40/03; 45/03-36/04.

siekama užtikrinti, kad oficialiai suformuota konstitucinė doktrina būtų suvokiama tinkamai visų visuomenės narių, įskaitant ir valdžią, kuri priima svarbius politinius sprendimus.⁸⁶

Apibendrinus visa tai, kas išdėstyta, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų išaiškinimo institutas skirtas pašalinti baigiamajame akte esančius trūkumus, kuriems esant nutarimas ar kitas baigiamasis aktas nėra iki galo aiškus. Taip pat jis padeda užtikrinti deramą konstitucinės doktrinos taikymą, nes užtikrina tinkamą sprendimo įgyvendinimą bei deramą konstitucinės doktrinos paisymą teisėkūros procese.⁸⁷

2.2. Teismo sprendimų išaiškinimo institutas civiliniame procese

Pažymėtina, kad teismų sprendimų aiškinimas atliekamas ne tik Konstitucinio Teismo. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 278 straipsnyje yra įvirtintas priimtų teismo sprendimų aiškinimas. Šiame straipsnyje numatyta, kad jeigu teismo sprendimas yra neaiškus, jį priėmęs teismas turi teisę dalyvaujančių byloje asmenų prašymu, taip pat savo iniciatyva išaiškinti savo sprendimą, nekeisdamas jo turinio.⁸⁸ Remiantis pateikta norma matyti, kad teisės aiškinimas vyksta ne tik byloje dalyvaujančioms šalims teikiant savas interpretacijas dėl su byla susijusių aplinkybių ar teismui sprendime išreiškus savo poziciją (teisės aiškinimą) motyvuojamojoje dalyje,⁸⁹ bet ir tuo metu, kai byla jau išnagrinėta ir yra priimtas teismo sprendimas.

Akcentuotina, kad teismo sprendimas negali būti aiškinamas visais atvejais. Tam numatytos tam tikros sąlygos. Pagal Civilinio proceso kodekso 278 straipsnio 2 dalį teismo sprendimas gali būti išaiškintas tuo atveju, jeigu jis dar neįvykdytas ir nepasibaigė tokio sprendimo priverstinio vykdymo terminas ar šis terminas neatnaujintas.⁹⁰ Teismų praktikoje pažymėta, kad teismo sprendimo (nutarties) aiškinimo paskirtis – pašalinti neaiškumus tam, kad toks sprendimas (nutartis) galėtų būti tinkamai įvykdomas. Dėl to siekiant tinkamo įsiteisėjusio teismo sprendimo (nutarties) įvykdymo šis sprendimas (nutartis) gali būti išaiškinamas, jeigu yra neaiškiai (nesuprantamai arba

---

⁸⁶ *Ibid.*

⁸⁷ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2017 m. spalio 20 d. sprendimas byloje Nr. 40/03, 45/03-36/04.

⁸⁸ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36-1340.

⁸⁹ MIKELĖNIENĖ, D., MIKELĖNAS, V. *Teismo procesas: teisės aiškinimo ir taikymo aspektai*. Vilnius: Justitia, 1999, p. 166-167.

⁹⁰ *Ibid.*

nevienareikšmiškai) suformuluota sprendimo (nutarties) rezoliucinė dalis ir dėl to nėra visiškai aišku, kaip turi būti vykdomas teismo priimtas sprendimas (nutartis).

Dar viena svarbi aplinkybė teismo sprendimo (nutarties) aiškinimui yra ta, kad aiškindamas sprendimą (nutartį) teismas negali keisti jo turinio ir esmės ar išeiti už byloje, kurioje priimtas aiškinamas sprendimas (nutartis), išspręstų klausimų ribų.⁹¹ Taigi teismo sprendimo (nutarties) išaiškinimu yra pašalinami netikslaus, bet jau įsiteisėjusio procesinio sprendimo trūkumai jį sukonkretinant,⁹² todėl tokio procesinio sprendimo išaiškinimo sąlygos yra aiškiai apibrėžtos.

Visų pirma, teismo sprendimas (nutartis) gali būti aiškinamas tik tada, kai jis yra įsiteisėjęs. Kadangi dar neįsiteisėjusi nutartis nėra privaloma vykdyti.⁹³ Antra, teismo sprendimo (nutarties) aiškinimas atliekamas tik tokiu atveju, jei teismo sprendimo (nutarties) rezoliucinė dalis nėra aiški arba ji yra suprantama dviprasmiškai.⁹⁴ Tai siejama su tinkamu teismo sprendimo įvykdymu ir jo privalomumu (Civilinio proceso kodekso⁹⁵ 18 straipsnis). Pavyzdžiui, jeigu teismo sprendimas (nutartis) teismui atrodys aiškus ir nedviprasmiškas, tačiau teismo sprendimą (nutartį) privalanti vykdyti proceso šalis jo nesupras ir netinkamai jį vykdydys, ilgainiui bus pradėtas priverstinis teismo sprendimo vykdymas pasitelkiant antstolį (Civilinio proceso kodekso 624 straipsnis)⁹⁶, todėl procesinis sprendimas bus įvykdytas priverstinai, nors privalanti jį vykdyti proceso šalis jos ir nesuprato tinkamai.

Šiuo atveju manytina, kad teismas atlikdamas procesinio sprendimo (nutarties) aiškinimą aiškina jį kūrybiškai, nes yra naudojami įvairūs teisės aiškinimo metodai (loginis, sisteminis, lingvistinis ir kita), tačiau net ir naudojant kelis teisės aiškinimo metodus ir atliekant aiškinimą kūrybiškai, nėra peržengiamos priimtu teismo sprendimu ar nutartimi išspręstų klausimų ribos.⁹⁷ Tai yra esminis dalykas atirbojantis teismo sprendimų (nutarčių) aiškinimą nuo papildomo teismo sprendimo priėmimo.

---

⁹¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-533/2007.

⁹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-324/2013.

⁹³ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36-1340.

⁹⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-533/2007.

⁹⁵ *Ibid.*

⁹⁶ *Ibid.*

⁹⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-533/2007.

Akcentuotina, kad papildomas procesinis sprendimas yra priimamas dėl tų reikalavimų, dėl kurių yra pateikti įrodymai, tačiau nėra priimtas sprendimas (t. y. klausimas nėra išspręstas arba neišspręstas iki galo).⁹⁸ Taigi papildomo sprendimo paskirtis iš esmės yra pašalinti pirminio teismo sprendimo trūkumus, išspręsti klausimus, kurie dėl tam tikrų priežasčių nebuvo, nors turėjo būti, išspręsti priimant sprendimą.⁹⁹ Kas savaime leidžia spręsti, kad teismo sprendimo (nutarties) išaiškinimo ir papildomo sprendimo priėmimo institutai negali būti tapatinami, nes jie gerokai skiriasi ne tik dėl siekiamų tikslų, bet ir todėl, kad papildomu procesiniu sprendimu nėra siekiama išaiškinti dviprasmiškas ir/ arba nesuprantamas teismo procesinio sprendimo (nutarties) dalis. Priešingai, papildomas sprendimas yra priimamas tam, kad būtų visiškai išspręsti byloje keliami klausimai (reikalavimai), kadangi pirminiu sprendimu jie išspręsti nebuvo¹⁰⁰.

Ko gero vienintelis šiuos du institutus siejantis požymis yra tas, kad jais siekiama pašalinti tam tikrus trūkumus – vienu atveju siekiama išaiškinti neaiškias ir dviprasmiškas procesinio sprendimo dalis, o kitu, siekiama pašalinti pirminio procesinio sprendimo trūkumus ir išspręsti likusius neišspręstus klausimus. Paminėtina ir tai, kad jeigu būtų laikoma, jog papildomas teismo sprendimas yra tas pats, kas teismo sprendimo (nutarties) išaiškinimas, tokiu atveju priimamas papildomas teismo sprendimas turėtų būti susijęs su pirminiu sprendimu, t. y. tokiu atveju papildomas teismo sprendimas neturėtų spręsti pirminiu teismo sprendimu nenagrinėtų ar neišnagrinėtų reikalavimų (būtų atonomiškas)¹⁰¹, tačiau turėtų išaiškinti pirminio sprendimo rezoliucinės dalies neaiškumus.¹⁰²

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad egzistuoja ir kitas išaiškinimo institutas, t. y. įstatyme įtvirtinta antstolio teisė kreiptis į procesinį sprendimą priėmusį teismą, kad šis išaiškintų sprendimo vykdymo tvarką pagal Civilinio proceso kodekso¹⁰³ 589 straipsnio 1 dalį. Minėtas institutas turi panašumų į įsiteisėjusių teismo sprendimų (nutarčių) aiškinimo institutą. Dėl šios priežasties reikšminga šį institutą paanalizuoti detaliau.

---

⁹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-533/2007.

⁹⁹ Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. balandžio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-1024-340/2014.

¹⁰⁰ *Ibid.*

¹⁰¹ Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. balandžio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-1024-340/2014.

¹⁰² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-242/2009.

¹⁰³ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36-1340.

Kaip numatyta Civilinio proceso kodekso¹⁰⁴ 586 straipsnio 1 dalyje, vykdymo veiksmų atlikimo pagrindas yra įstatymų nustatyta tvarka pateiktas vykdyti vykdomasis dokumentas. Atitinkamai, Civilinio proceso kodekso¹⁰⁵ 651 straipsnis ir sprendimų vykdymo instrukcijos¹⁰⁶ 4 punktas numato, jog antstolis, gavęs vykdyti vykdomąjį dokumentą turi patikrinti, ar nėra akivaizdžių kliūčių, nurodytų Civilinio proceso kodekso¹⁰⁷ 651 straipsnio 2 dalyje, vykdomajam dokumentui priimti ir vykdymo veiksmams pradėti.¹⁰⁸ Taigi, jeigu antstoliui yra neaiški teismo procesinio sprendimo vykdymo tvarka arba įstatymo ar kito teisės akto norma, kurią reikia taikyti vykdymo procese, jis turi teisę kreiptis su prašymu į teismo sprendimą priėmusį teisimą, kad jis išaiškintų priimto teismo sprendimo vykdymo tvarką arba įstatymo ar kito teisės akto normą, kurią reikia taikyti.¹⁰⁹

Šiuo atveju teismas antstoliui pateikus prašymą dėl vykdytino teismo sprendimo išaiškinimo turi teisę aiškinti tiek teismo procesinį sprendimą ir jo vykdymo tvarką, tiek vien vykdymo tvarką, priklausomai nuo antstolio prašymo.¹¹⁰ Kas savaime leidžia spręsti, kad įsiteisėjusio, bet dar nevykdytino teismo sprendimo (nutarties) ir vykdytino teismo sprendimo išaiškinimo institutus skiriantis bruožas yra pats procesas, kuriame yra byla, t. y. ar byla jau pasiekė vykdymo procesą ar ne.¹¹¹

---

¹⁰⁴ *Ibid.*

¹⁰⁵ *Ibid.*

¹⁰⁶ Lietuvos Respublikos Teisingumo ministro 2005 m. spalio 27 d. įsakymu Nr. 1R-352 patvirtinta sprendimų vykdymo instrukcija (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2005, nr. 130-4682.

¹⁰⁷ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36-1340.

¹⁰⁸ Spręsdamas, ar nėra akivaizdžių kliūčių priimti vykdomąjį dokumentą ir pradėti vykdymo veiksmus, antstolis turi patikrinti: 1) ar vykdomąjį dokumentą pateikia vykdyti tam teisę turintis asmuo; 2) ar vykdomasis dokumentas vykdytinas to antstolio; 3) ar vykdomojo dokumento turinys atitinka civilinio proceso kodekso 648 straipsnio reikalavimus, ar prie vykdomojo rašto pridėti reikalingi priedai; 4) ar vykdomasis dokumentas pateiktas vykdyti nepraleidus pateikimo vykdyti senaties termino 5) jeigu išieškotojui ar skolininkui mirus vykdomąjį dokumentą vykdyti pateikia įpėdinis, – ar po išieškotojo ar skolininko mirties atsirado teisių ir pareigų perėmimas; 6) jeigu išieškotoją ar skolininką juridinį asmenį likvidavus ar reorganizavus vykdomąjį dokumentą pateikia vykdyti jo teisių perėmėjas, – ar atsirado juridinio asmens teisių ir pareigų perėmimas; 7) ar išieškotojas, institucija ar pareigūnai administracinių teisės pažeidimų byloje tiek, kiek jos susijusios su turtinio pobūdžio išieškojimais, kitos institucijos ir pareigūnai, kurių sprendimų vykdymą civilinio proceso tvarka nustato įstatymai, patikrino, kad pateikiamas vykdomasis dokumentas nėra įvykdytas ir turi būti vykdomas priverstine tvarka; 8) ar nėra kitokių kliūčių priimti vykdomąjį dokumentą vykdyti. (Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36-1340).

¹⁰⁹ Panevėžio miesto apylinkės teismas. 2016 m. rugsėjo 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2YT-6685-400/2016.

¹¹⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinė teisėjų kolegija. 2009 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-242/2009.

¹¹¹ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36-1340.

Taigi apibendrinus tai, kas išdėstyta, teismo sprendimo (nutarties) išaiškinimo institutas yra skirtas aiškumo stokojančio įsiteisėjusio teismo sprendimo sukonkretinimui, kad teismo sprendimas (nutartis) būtų ne tik suprantamas, bet ir įvykdytas tinkamai.¹¹²

2.3. Teismo sprendimų išaiškinimo institutas administraciniame procese

Kadangi teismo sprendimų išaiškinimo institutas įtvirtintas ne tik civiliniame, bet ir administraciniame procese, toliau aptariamas teismo sprendimų išaiškinimo institutas administraciniame procese, tuo pačiu pabrėžiant egzistuojančius panašumus ir skirtumus nuo civiliniame procese įtvirtinto teismo sprendimų išaiškinimo instituto.

Administracinės justicijos byloje priimtų teismo sprendimų išaiškinimą įtvirtina Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 96 straipsnio 3 dalis, kurioje numatyta, kad kol procesinis sprendimas yra neįvykdytas, proceso šalių prašymu teismas turi teisę nekeisdamas jo turinio išaiškinti savo priimtą sprendimą.¹¹³ Šiuo atveju formuluotė, kad atliekant teismo sprendimų išaiškinimą teismas negali keisti jo turinio reiškia, kad aiškindamas savo sprendimą, teismas negali jo turinio aiškinti taip, kad būtų pakeista procesinio sprendimo esmė, jame nurodyti argumentai bei motyvai, kuriais ir buvo priimtas sprendimas. Taip pat ir tai, kad jį priėmęs teismas negali išeiti už byloje, kurioje priimtas aiškinamas sprendimas, išspręstų klausimų ribų. Kas reiškia, jog teismas negali aiškinti to, ko jis toje administracinėje byloje netyrė ir nekonstatavo, todėl turi būti aiškinama ne daugiau negu buvo išnagrinėta atitinkamoje administracinės justicijos byloje.¹¹⁴

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad „teismo sprendimo išaiškinimo instituto paskirtis – padėti administracinės bylos šalims (pareiškėjui ir atsakovui) tinkamai suvokti teismo sprendimą jo vykdymo aspektu, todėl teismo sprendimo išaiškinimas nėra skirtas papildomai pasisakyti dėl jau išnagrinėto ginčo esmės“.¹¹⁵ Kas iš esmės panašu į civiliniame procese įtvirtintą teismo sprendimų išaiškinimo institutą, nes administraciniame kaip ir civiliniame procese atliekamas tik tų teismo sprendimų, kurie

---

¹¹²Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-324/2013.

¹¹³ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1992, nr. 13-308.

¹¹⁴ Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. 2009 m. balandžio 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS556-200/2009.

¹¹⁵ Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. 2016 m. lapkričio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-851-261/2016.

dar neįvykdyti išaiškinimas, teismo sprendimų išaiškinimas vyksta byloje dalyvaujančių asmenų prašymu ir/ arba paties teismo iniciatyva, o pats priimtų teismo sprendimų išaiškinimas vyksta taip, kad nebūtų pakeistas jau priimto procesinio sprendimo turinys ir esmė. Dar daugiau, nebūtų išeita už išnagrinėtų klausimų ribų.¹¹⁶

Šiame kontekste svarbu paminėti yra tai, kad administraciniame procese teismo sprendimų išaiškinimas yra siejamas su būtinumu. Nagrinėjamu klausimu Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas laikosi pozicijos, „kad priimto sprendimo išaiškinimo būtinumas yra suponuojamas šio sprendimo rezoliucinės dalies nepakankamo aiškumo, kalbant apie tiesioginį prašomo išaiškinti sprendimo taikymą, t. y. tokio išaiškinimo tikslas negali būti tolimesnės situacijos aiškinimas teismo sprendimo galimų pasekmių atsiradimo aspektu.“¹¹⁷ Kas iš esmės leidžia daryti prielaidą, jog teismo sprendimų išaiškinimas tiek civiliniame, tiek ir administraciniame procese atliekamas, kai procesinio sprendimo rezoliucinėje dalyje yra tam tikrų neaiškumų ir/ arba dviprasmiškumų, sąlygojančių atitinkamo teismo sprendimo išaiškinimo būtinumą.

Akcentuotina, kad teismo sprendimų išaiškinimas administracinėje byloje nėra tas pats, kas papildomas teismo sprendimas, kurį įtvirtina Administracinių bylų teisenos įstatymo 97 straipsnis.¹¹⁸ Kaip ir civiliniame, taip ir administraciniame procese papildomi teismo sprendimai gali būti priimami ne tik teismo, bet ir proceso šalių iniciatyva. Papildomo procesinio sprendimo esmė yra ta, kad papildomas teismo sprendimas gali būti priimtas tik dėl teismui pareikštų, tačiau neišspręstų materialinių teisinių reikalavimų.¹¹⁹ Todėl papildomas teismo sprendimas yra siejamas su visišku bylos išnagrinėjimu, o ne tam tikrų esamų neaiškumų ir/ arba dviprasmybių šalinimu procesiniame sprendime.¹²⁰

Pažymėtina tai, kad papildomas teismo sprendimas tam tikra prasme turi panašumų į teismo sprendimų išaiškinimo institutą. Vienintelis šiuos du institutus siejantis panašumas yra tas, kad tiek vienas, tiek kitas, yra susijęs su atitinkamų trūkumų šalinimu. Papildomo teismo sprendimo atveju siekiama užpildyti jau priimto procesinio

---

¹¹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-324/2013.

¹¹⁷ Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. 2009 m. rugsėjo 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. N444-2663/2009.

¹¹⁸ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1992, nr. 13-308.

¹¹⁹ Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. 2011 m. gruodžio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS858-943/2011.

¹²⁰ *Ibid.*

sprendimo „spragas“ ir pasisakyti tais klausimais, kuriais pasisakyti buvo būtina, tačiau dėl tam tikrų aplinkybių, nebuvo.¹²¹ Kai tuo tarpu teismo sprendimų išaiškinimo institutas, kaip minėta, susijęs su procesinio sprendimo rezoliucinėje dalyje esančiais neaiškumais ir dviprasybėmis, kuomet atliekant atitinkamo teismo sprendimo išaiškinimą jie yra pašalinami ir nelieka jokių kliūčių priimtam procesiniam sprendimui vykdyti.¹²²

Apibendrinus visa tai, kas išdėstyta, administraciniame procese įtvirtintas teismo sprendimų išaiškinimas skirtas pašalinti administracinėje byloje (procesinio sprendimo rezoliucinėje dalyje) esančius neaiškumus, kurie gali kliudyti tinkamam teismo sprendimo įvykdymui. Todėl atliekant priimto teismo sprendimo išaiškinimą administracinėje byloje nėra papildomai pasisakoma dėl ginčo esmės.¹²³

2.4. Bendrosios ir specializuotos kompetencijos teismų teisės aiškinimo atskyrimas nuo Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo

Šiame skyriuje aptariami panašumai ir skirtumai, kurie yra pastebimi bendrosios ir specializuotos kompetencijos teismams bei Lietuvos Respublikos Konstituciniam Teismui atliekant teisės aiškinimą.

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo kompetencija yra trejopa. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas atlieka ne tik teisės aktų konstitucingumo kontrolę, bet ir Konstitucijoje numatytais klausimais teikia išvadas bei aiškina savo paties priimtus aktus.¹²⁴ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo teisės aiškinimas turi didelę reikšmę. Taip yra ne todėl, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas būtų vienintelis toks neklystantis ar autoritetingiausias teismas, bet todėl, nes Lietuvos Respublikos Konstituciniam Teismui pagal Konstitucinio Teismo įstatymą yra pavesta lyginti įstatymuose, Seimo, Respublikos Prezidento ir Vyriausybės aktuose įtvirtintą ordinarinį teisinį reguliavimą su nustatytu Konstitucijoje¹²⁵, ko negali daryti bendrosios kompetencijos teismai. Dar daugiau, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas turi išimtinis įgaliojimus aiškinti Konstituciją ir savo suformuotoje konstitucinėje jurisprudencijoje pateikti oficialią konsitucinių normų prasmę.¹²⁶ Todėl bendrosios ir

---

¹²¹ *Ibid.*

¹²² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-324/2013.

¹²³ Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. 2016 m. lapkričio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-851-261/2016.

¹²⁴ AMBRAMAVIČIUS, A., *et al. Lietuvos teisinės institucijos*. Vilnius: Registrų centras, 2011, p. 77.

¹²⁵ *Ibid.*, p. 93.

¹²⁶ BIRMONTIENĖ, T., BUBNYS, A., *et al. Lietuvos Konstitucinė teisė*. Vilnius: Baltijos kopija, 2012, p. 726.

specializuotos kompetencijos teismai negali ignoruoti konstitucinės jurisprudencijos ir turi jos paisyti, nes Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje išdėsyta konstitucinių normų samprata ir esmė saisto ir teisę kuriančias ir ją taikančias institucijas bei pareigūnus.¹²⁷ Tai, jog konstituciniai aktai turi didesnę teisinę galią nei ordinarinė teisė pripažino ir E. Kūris.¹²⁸ Taigi, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo atliekamas Konstitucijos aiškinimas yra ypatingas.¹²⁹

Atkreiptinas dėmesys, kad priešingai nei bendrosios kompetencijos teismų, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo sprendimai nėra laikomi sprendimais individualiose bylose. Bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų procesiniai sprendimai, priešingai nei Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo sprendimai, yra susiję su tam tikru individualaus pobūdžio ginču¹³⁰, kurį reikia išspręsti taikant atitinkamas teisės normas. Kai tuo tarpu Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimai susiję tiek su individualaus, tiek su norminio pobūdžio valstybinių institucijų priimtais aktais, jų teisėtumu, atitikimu Konstitucijai ir įstatymams, kas yra laikoma abstrakčia kontrole arba abstrakčia konstitucine priežiūra.¹³¹ Taigi sprendžiant ar individualus teisminis ginčas yra tas pats, kas vykdoma konstitucinė priežiūra nevertėtų pamiršti „konstitucinės priežiūros esmės – jog tai yra aktų teisėtumo priežiūra: kiekvienas tiriamas aktas tikrinamas atitikimo Konstitucijai arba įstatymui požiūriu. <...> Konstitucinis Teismas nesprenžia konkrečių gyvenimo situacijų – jis tik tikrina, ar ginčijamas teisės aktas neprieštarauja Konstitucijai, o poįstatyminiai teisės aktai – įstatymams.“¹³²

Akcentuotina, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo priimti sprendimai veikia visą teisėkūros procesą, taip pat visų konstitucinių teisinių santykių subjektų veiklą.¹³³ Be kita ko, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo išaiškinimai turi ne tik Lietuvos Respublikos Konstitucijos aiškinamąjį, bet ir teisinį reguliavimą

---

¹²⁷ *Ibid.*, p. 94.

¹²⁸ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. Konstitucinių teismų sprendimų vykdymas ir jų poveikis teisei sistemai. Iš Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo ir Lenkijos Respublikos Konstitucinio Tribunolo teisėjų dešimtosios konferencijos medžiaga. Kaunas: Petro ofsetas, 2006, p. 48.

¹²⁹ AMBRAMAVIČIUS, A., *et al.* *Lietuvos teisinės institucijos*. Vilnius: Registrų centras, 2011, p. 77.

¹²⁹ *Ibid.*, p. 96.

¹³⁰ Administraciniuose teismuose taip pat yra išsprendžiamas proceso šalių ginčas. (VALANČIUS, V. Kai kurie bendrosios kompetencijos, konstitucinių ir administracinių teismų santykio aspektai. *Jurisprudencija*, 2004, 51(43), p. 74).

¹³¹ Konstitucinės priežiūros institucijų baigiamieji aktai. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. Iš Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo ir Lenkijos Respublikos Konstitucinio Tribunolo konferencijos medžiaga. Vilnius: Biznio mašinų kompanija, 2000, p. 46.

¹³² *Ibid.*, p. 46.

¹³³ SINKEVIČIUS, V. Konstitucijos interpretavimo principai ir ribos. *Jurisprudencija*, 2005, 67(59), p. 13.

pertvarkantį ir teisę kuriantį krūvį. Lietuvos Respublikos Konstituciniam Teismui priimant sprendimus šie įgyja Lietuvos Respublikos Konstitucijos galią, kas savaime reiškia, kad nepaisant Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo pateiktų išaiškinimų tai būtų laikoma Lietuvos Respublikos Konstitucijos pažeidimu.¹³⁴

Kalbant apie Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą, paminėtina, kad jis formuoja vienodą bendrosios kompetencijos teismų praktiką aiškinant ir taikant įstatymus bei kitus teisės aktus, taip pat užtikrina vienodą Europos Sąjungos teisės aktų aiškinimą ir taikymą Lietuvoje.¹³⁵ Ko iš esmės negali daryti Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas net ir siekdamas tinkamai įvykdyti kitas tiesiogiai nenurodytas jam priskirtas funkcijas.¹³⁶ Šiame kontekste paminėtina, kad Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas kaip ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas užtikrina vienodą Europos Sąjungos teisės aiškinimą ir taikymą ir tai yra juos vienijantis panašumas.¹³⁷

Paminėtina tai, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo ir bendrosios kompetencijos teismo atliekamas teisės aiškinimas sukelia skirtingus teisinius padarinius. Bendrosios kompetencijos teismų išaiškinimais sukeliama teisiniai padariniai, o t. y. atliktas teisės aiškinimas įtakos turės tik tiems asmenims, kurių atžvilgiu buvo nagrinėjama konkreti byla. G. Baublys tai „motyvuoja tuo, kad, jeigu teismo sprendimo teisinė galia turėtų įtakos visiems, tai sukeltų neigiamų pasekmių asmenims, kurių teises bei teisėtus interesus apribojo teismo sprendimas, priimtas jiems nedalyvaujant byloje. Vis dėlto teismo sprendimas, juo nustatyti teisiniai santykiai yra privalomi visiems, <...> sprendimas galioja visoje valstybės teritorijoje, tačiau tais teisiniais santykiais apibrėžtą padėtį jis nustato tik konkrečioms asmenims.“¹³⁸ Kai tuo tarpu Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo išaiškinimai bus laikomi privalomais visiems.¹³⁹

Kitas ne ką mažiau svarbus aspektas yra tas, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas taip, kaip Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas neturi teisės aiškinti ir savaip interpretuoti Konstitucijos ir joje įtvirtintų nuostatų. Lietuvos Aukščiausiasis

---

¹³⁴ *Ibid.*, p. 13.

¹³⁵ BIRMONTIENĖ, T., BUBNYS, A., *et al.* *Lietuvos Konstitucinė teisė*. Vilnius: Baltijos kopija, 2012, p. 761.

¹³⁶ 2014 m. rugpjūčio 27 d. sprendime Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas konstatavo, kad pagal Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymą Konstitucinis Teismas teisinių konsultacijų nei dalyvavusiems byloje asmenims, nei kitiems asmenims neteikia.

¹³⁷ Lietuvos Respublikos teismų įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1994, 46-851.

¹³⁸ RANDAKEVIČIENĖ, I. *Kai kurie teismo nuosprendžio sampratos probleminiai aspektai*: magistro darbas. Socialiniai mokslai, teisė. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2009, p. 268;

¹³⁹ SINKEVIČIUS, V. Konstitucijos interpretavimo principai ir ribos. *Jurisprudencija*, 2005, t. 67(59), p. 13.

Teismas negali formuoti bendrosios kompetencijos teismų praktikos nesant individualaus ginčo, kurį būtų siekiama išspręsti aiškinant atitinkamas teisės normas.¹⁴⁰ Kai tuo tarpu Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas gali atlikti teisės aiškinimą savo iniciatyva, jei mato viso to būtinumą ir poreikį.¹⁴¹

Verta aptarti ir Lietuvos vyriausąjį administracinį teismą. Šiuo atveju Lietuvos vyriausiasis teismas formuoja vienodą administracinių teismų praktiką aiškinant ir taikant įstatymus ir kitus teisės aktus, o į jo sprendimuose ir nutartyse esančius įstatymų ir kitų teisės aktų taikymo išaiškinimus atsižvelgia valstybės ir kitos institucijos ir/ arba asmenys, taikydami tuos pačius įstatymus ir kitus teisės aktus.¹⁴² Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos Respublikos Konstituciniam Teismui 2014 m. liepos 11 d. priėmus nutarimą Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui buvo preziumuota teisė spręsti, ar Lietuvos Respublikos Konstitucijai neprieštarauja įstatymo dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos pakeitimo projektas, ką iki tokio nutarimo priėmimo galėjo spręsti tik Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas.¹⁴³

Kalbant apie Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo ir administracinių teismų santykį, svarbu paminėti, kad sąlyginai skirtinos dvi administracinių bylų kategorijos – ginčų administracinės bylos, ir bylos dėl norminių administracinių teisės aktų teisėtumo. Šiuo atveju būtent bylose dėl norminių administracinių teisės aktų teisėtumo administracinio teismo atliekamas vaidmuo itin panašus į Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo, dėl ko administraciniai teismai laikytini tam tikrais Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo partneriais, kurie padeda užtikrinti teisėtumą tų teisės aktų, kurių kontrolė nėra priskirta Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo kompetencijai. Šiuo atveju vieninteliai juos skiriantys požymiai yra tikrinamų aktų hierarchinis lygmuo ir teisinė galia.¹⁴⁴

Akcentuotina, kad administraciniai teismai nenagrinėja ginčų, kurie yra priskirtini išimtinai Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo kompetencijai. Tokiais atvejais, kai administracinės justicijos byloje kyla klausimas dėl akto, kurio kontrolė

---

¹⁴⁰ Lietuvos Respublikos teismų įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1994, nr. 46-851.

¹⁴¹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1993, nr. 24-0.

¹⁴² Lietuvos Respublikos teismų įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1994, nr. 46-851.

¹⁴³ SINKEVIČIUS, V. Lietuvos Konstitucinės kontrolės modelis: kelios teorinės ir praktinės problemos. *Teisė*, 2016, Vilnius, p. 178.

¹⁴⁴ VALANČIUS, V. Kai kurie bendrosios kompetencijos, konstitucinių ir administracinių teismų santykio aspektai. *Jurisprudencija*, 2004, t. 51(43), p. 74.

priskirtina Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo kompetencijai, teisėtumo, administracinis teismas kaip ir bendrosios kompetencijos teismai privalo sustabdyti bylą ir kreiptis į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą su prašymu dėl atitinkamo akto išaiškinimo.¹⁴⁵

Šiame kontekste pažymėtina, kad administraciniam teismui sprendžiant dėl jo kompetencijai priskirtų teisės aktų teisėtumo ir nustačius, kad atitinkamas administracinis teisės aktas yra neteisėtas, toks aktas pripažįstamas kaip prieštaraujantis aukštesnės teisinės galios teisės aktams, taip pat ir Konstitucijai. Toks administracinis teisės aktas nebetenka galios ir nebegali būti taikomas kaip ir tais atvejais, kai tokios išvados prieina Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas priimdamas atitinkamus procesinius sprendimus.¹⁴⁶ Svarbu pažymėti ir tai, kad administraciniai teismai visais atvejais paiso jau suformuotos konstitucinės doktrinos, todėl jų atliekamas teisės aiškinimas atitinka oficialius Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo išaiškinimus ir jiems neprieštarauja.¹⁴⁷ Dėl ko galima daryti prielaidą, kad administracinė justicija papildo konstitucinę justiciją, todėl „administraciniai teismai didele dalimi sušvelnina tiesioginės konstitucinės peticijos nebuvimą Lietuvos teisės sistemoje <...>“.¹⁴⁸

Apibendrinus visa tai, kas išdėstyta, administracinių teismų veikla tiriant norminių administracinių teisės aktų teisėtumo klausimus labai panaši į Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo veiklą. Todėl administraciniai teismai laikytini Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo pagalbininkais sprendžiant dėl atitinkamų norminių administracinių teisės aktų teisėtumo, kurių teisėtumo klausimas nėra priskirtas Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo kompetencijai.¹⁴⁹

---

¹⁴⁵ *Ibid.*, p. 73.

¹⁴⁶ Pavyzdžiui, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija. 2015 m. gruodžio 21 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-7-552/2015; Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija. 2013 m. gruodžio 17 d. sprendimas Nr. I-552-22-13.

¹⁴⁷ BIRMONTIENĖ, T., BUBNYS, A., *et.al.* *Lietuvos Konstitucinė teisė*. Vilnius: Baltijos kopija, 2012, p. 139.

¹⁴⁸ VALANČIUS, V. Kai kurie bendrosios kompetencijos, konstitucinių ir administracinių teismų santykio aspektai. *Jurisprudencija*, 2004, t. 51(43), p. 74.

¹⁴⁹ *Ibid.*, p. 73-74.

3. PRAŠYMAI DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIO TEISMO BAIGIAMŪJŲ AKTŲ IŠAIŠKINIMO

3.1. Subjektai, kurie gali kreiptis dėl Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų išaiškinimo

Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo priimtų nutarimų ir kitų baigiamųjų aktų išaiškinimo gali kreiptis ne visi. Kadangi subjektų, galinčių kreiptis su prašymu į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą sąrašas ilgainiui kito, detaliau aptariamas pakitęs teisinis reguliavimas ir juo susiaurintas besikreipiančių asmenų sąrašas.

Iki 2015 m. galiojusioje Konstitucinio Teismo įstatymo redakcijoje¹⁵⁰, o tiksliau, šio įstatymo redakcijos 61 straipsnio 1 dalyje buvo numatyta, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimą oficialiai gali aiškinti tik pats Konstitucinis Teismas pagal dalyvavusių byloje asmenų, kitų institucijų ar asmenų, kuriems jis išsiųstas, prašymą, arba savo iniciatyva. Asmenų, kuriems Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas ar kitas baigiamasis aktas išsiunčiamas sąrašas nurodytas Konstitucinio Teismo įstatymo 60 straipsnio 1 dalyje. Šiame straipsnyje numatyta, kad nutarimas ar kitas baigiamasis aktas išsiunčiamas Konstitucinio Teismo teisėjams, byloje dalyvavusiems asmenims, Seimui, Respublikos prezidentui, Vyriausybei, Aukščiausiojo Teismo pirmininkui, generaliniam prokurorui, teisingumo ministrui. Konstitucinio Teismo įstatymo 60 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas ar kitas baigiamasis aktas gali būti išsiųstas ir kitoms institucijoms, pareigūnams ar piliečiams, jei taip nurodo Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo pirmininkas.¹⁵¹

Taigi pagal iki 2015 m. galiojusią Konstitucinio Teismo įstatymo redakciją, prašyti išaiškinti Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimus ar kitus baigiamuosius aktus galėjo pats Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas *ex officio* arba bent vieno iš teisėjų iniciatyva, taip pat dalyvavę byloje asmenys, Seimas, Respublikos Prezidentas, Vyriausybė, Aukščiausiojo Teismo pirmininkas, generalinis prokuroras, teisingumo ministras bei asmenys, kuriems nutarimas išsiųstas Konstitucinio Teismo pirmininko nurodymu. Akcentuotina ir tai, kad įprastai kiekvienas nutarimas

---

¹⁵⁰ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1993, 24-0.

¹⁵¹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1993, 24-0.

siunčiamas dar ir Seimo Pirmininkui, Apeliacinio teismo ir Vyriausiojo administracinio teismo pirmininkams, o kai kurie – kitoms institucijoms (pareigūnams), su kurių reguliavimo ar veiklos sritimi jie labiausiai susiję.¹⁵²

Vėliau priėmus Konstitucinio Teismo įstatymo pakeitimus atitinkamai buvo susiaurintas ir subjektų, galinčių kreiptis į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą, ratas. Taigi jau priėmus 2015 m. gegužės 14 d. pakeitimus Konstitucinio Teismo įstatymo redakcijos 61 straipsnio 1 dalyje buvo numatyta, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimą, išvadą ir sprendimą oficialiai gali aiškinti tik pats Konstitucinis Teismas pagal dalyvavusių byloje asmenų, kitų institucijų ar 60 straipsnio 1 dalyje nurodytų asmenų prašymą, taip pat savo iniciatyva. O 60 straipsnio 1 dalyje buvo numatyta, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas, išvada ir sprendimas išsiunčiami dalyvavusiems byloje asmenims, Seimui, Respublikos Prezidentui, Vyriausybei, Aukščiausiojo Teismo pirmininkui, generaliniam prokurorui, teisingumo ministrai. Konstitucinio Teismo pirmininkas gali nurodyti, kad nutarimas, išvada ir sprendimas būtų išsiųsti kitoms institucijoms, pareigūnams ar piliečiams.¹⁵³

Taigi palyginus teisinio reguliavimo pokyčius, matyti, kad Konstitucinio Teismo įstatymo pakeitimais iš esmės buvo susiaurintas teisę prašyti oficialiai išaiškinti Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimą ar kitą baigiamąjį aktą turinčių asmenų, kuriems jis išsiųstas, ratas: prašyti oficialiai aiškinti Konstitucinio Teismo nutarimą gali Konstitucinio Teismo įstatymo 60 straipsnio 1 dalyje nurodyti asmenys, kuriems jis išsiunčiamas, tačiau asmenys, kuriems nutarimas yra išsiunčiamas pagal konstitucinio teismo įstatymo 60 straipsnio 2 dalį tokios teisės nebeturėjo.¹⁵⁴

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad priėmus Konstitucinio Teismo įstatymo pakeitimus, buvo palikta spraga, galėjusi sukelti didelių neaiškumų sprendžiant ar atitinkama institucija turi teisę kreiptis į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą. Šiuo atveju 2014 m. gegužės 14 d. Konstitucinio Teismo įstatymo redakcijoje buvo nurodyta formuluotė „kitos institucijos“, kuri galėjo būti suvokiama kaip bet kokios kitos institucijos, kurioms Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas ar kitas baigiamasis aktas nebuvo išsiųstas.¹⁵⁵

---

¹⁵² PŪRAITĖ-ANDRIKIENĖ, D. *Konstitucinės justicijos procesas Lietuvoje: optimalaus modelio paieška*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2017, p. 453-454.

¹⁵³ *Ibid.*, p. 454.

¹⁵⁴ *Ibid.*, p. 454.

¹⁵⁵ *Ibid.*, p. 454.

Kadangi minėta formuluotė nebuvo aiški, 2016 m. sausio 13 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas savo sprendime¹⁵⁶ išaiškino „kitos institucijos“ formuluotės reikšmę. Minėtame sprendime Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas nurodė, kad formuluotė „kitos institucijos“ aiškintina kaip reiškianti tokias institucijas, kurios nurodytos Konstitucinio Teismo įstatymo 60 straipsnio 1 dalyje, t. y. minėtu pakeitimu susiaurintas ne tik asmenų, bet ir „kitų institucijų“, turinčių teisę prašyti oficialiai išaiškinti Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo baigiamąjį aktą, kurioms jis buvo išsiųstas, ratas. Kaip nurodė Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, prielaida taip aiškinti šią formuluotę yra ir įstatymo, kuriuo pakeistas Konstitucinis įstatymas, taip pat 61 straipsnis, *travaux préparatoires*.¹⁵⁷

Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad priėmus Konstitucinio Teismo įstatymo pakeitimus subjektų, galinčių kreiptis dėl Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo baigiamojo akto išaiškinimo ratas susiaurintas buvo ir tuo aspektu, kad šios teisės nebeteko ir Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo teisėjai, nes jie buvo išbraukti iš Konstitucinio Teismo įstatymo 60 straipsnio 1 dalies, kurioje buvo nurodytas asmenų sąrašas, kuriems nutarimas ar kitas baigiamasis aktas išsiunčiamas.¹⁵⁸

Ko gero nagrinėjamu atveju kyla vienintelis klausimas, ar teisę turinčių asmenų ratas buvo susiaurintas pagrįstai? Manytina, kad ne, nes tokiu atveju gan sudėtinga į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą su prašymu kreiptis teismams, kurie nėra byloje dalyvaujantys asmenys. Šiuo atveju taip pat nėra aišku, kas Konstitucinio Teismo įstatymo 61 straipsnio prasme yra laikomas byloje dalyvaujančiu asmeniu, t. y. ar juo bus laikomas teismas kaip teisminė institucija, konkretus to teismo teisėjas, ar atitinkama teisėjų kolegija? Akcentuotina, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas šiuo atveju laikosi nuomonės, kad byloje dalyvaujančiu asmeniu bus teismas kaip teisminė institucija. Taigi teisę kreiptis su prašymu turės ir bet kuria kita byla nagrinėjantis to teismo teisėjas ar teisėjų kolegija. Tačiau šiuo atveju nesuprantama, kodėl Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas taip skirsto teismus. Kodėl vienam teismui dalyvaujant konstitucinės justicijos byloje, teisę kreiptis su prašymu įgyja ir kiti to teismo teisėjai, kai tuo tarpu kitų teismų teisėjai tokios teisės neturi.¹⁵⁹

---

¹⁵⁶ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2016 m. sausio 13 d. sprendimas byloje Nr. KT3-S3/2016.

¹⁵⁷ PŪRAITĖ-ANDRIKIENĖ, D. *Konstitucinės justicijos procesas Lietuvoje: optimalaus modelio paieška*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2017, p. 455.

¹⁵⁸ *Ibid.*, p. 455.

¹⁵⁹ *Ibid.*, p. 456.

Kitas ne ką mažiau svarbus aspektas yra susijęs su susiaurintu subjektų sąrašu. Problema ta, kad priėmus Konstitucinio Teismo įstatymo pakeitimus teisės kreiptis į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą neteko Apeliacinio teismo ir Vyriausiojo administracinio teismo pirmininkai, t. y. subjektai, kuriems atitinkamas baigiamasis aktas buvo išsiunčiamas pagal anksčiau galiojusią įstatymo redakciją. Manytina, kad teismų teisė kreiptis su prašymu turėtų būti ne siauriamos, bet kaip tik, plečiamos.¹⁶⁰ Tai pagrindžia Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2010 m. balandžio 22 d. sprendimas¹⁶¹ ir jame įtvirtintos doktrininės nuostatos.

Minėtoje byloje Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas sprendė dėl Šiaulių apygardos teismo prašymo išaiškinti atitinkamą baigiamąjį aktą priėmimo. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas nurodė, kad teismui kreipusis į su prašymu išaiškinti atitinkamas Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamojo akto nuostatas ir Lietuvos Respublikos Konstituciniam Teismui neišaiškinus baigiamojo akto nuostatų, plačiau, išsamiau neatskleidus jų turinio, prasmės, kad būtų užtikrintas deramas to baigiamojo akto vykdymas, galėtų būti pažeistos Konstitucijoje įtvirtintos, jos ginamos ir saugomos vertybės, *inter alia* asmens konstitucinės teisės, o tai reikštų, kad teisingumas liktų neįvykdytas.¹⁶² Dėl šios priežasties Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas konstatavo, kad nustačius konstituciškai pagrįstą pareiškėjo interesą pašalinti abejones dėl baigiamųjų aktų deramo vykdymo tam, kad teismo nagrinėjamoje byloje būtų tinkamai vykdomas teisingumas, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas gali priimti prašymus išaiškinti baigiamojo akto nuostatas.¹⁶³

Taigi šiuo atveju teismams nepaisant Konstitucinio Teismo įstatymo pakeitimų nėra užkertamas kelias kreiptis į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą dėl jo aktų išaiškinimo tam, kad būtų pašalintos abejonės dėl baigiamųjų aktų (jų nuostatų) deramo vykdymo tam, kad atitinkamo teismo nagrinėjamoje byloje būtų tinkamai vykdomas teisingumas. Manytina, kad tai turėtų būti įtvirtinta ir naujoje Konstitucinio Teismo įstatymo redakcijoje, t. y. kad teismas nepriklausomai nuo to, ar jis buvo byloje

---

¹⁶⁰ *Ibid.*, p. 456.

¹⁶¹ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2010 m. balandžio 22 d. sprendimas.

¹⁶² Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2010 m. balandžio 22 d. sprendimas.

¹⁶³ *Ibid.*

dalyvaujančiu asmeniu esant abejonėms dėl baigiamojo akto vykdymo turėtų įtvirtintą teisę kreiptis į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą.¹⁶⁴

Taigi apibendrinus visa tai, kas išdėstyta, po Konstitucinio Teismo įstatymo pakeitimų subjektų galinčių kreiptis dėl baigiamojo akto išaiškinimo ratas, susiaurėjo. Pagal naują Konstitucinio Teismo įstatymo redakciją dėl baigiamojo akto išaiškinimo gali kreiptis:

1. byloje dalyvaujantys asmenys;
2. Seimas;
3. Respublikos Prezidentas;
4. Vyriausybė;
5. Aukščiausiojo Teismo pirmininkas;
6. generalinis prokuroras ir teisingumo ministras.

3.2. Prašymų nepriimtumo pagrindai

Nepaisant to, kad joks įstatymas ar teisės aktas nenumato prašymams dėl Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo priimtų sprendimų išaiškinimo keliamų reikalavimų ar pagrindų, kuriems esant prašymai laikomi nepriimtinais, visgi esant tam tikriems pagrindams prašymas atmetamas ir baigiamąjį aktą atsisakoma aiškinti.

Konstitucinio Teismo įstatymo¹⁶⁵ 69 straipsnyje yra įtvirtinti pagrindai, kuriems esant Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas atsisako nagrinėti prašymus dėl teisės aktų atitikties Konstitucijai. Kai kurie iš šiame straipsnyje nurodytų pagrindų yra taikomi sprendžiant dėl prašymo išaiškinti baigiamąjį aktą nepriimtumo. Kiti pagrindai, kuriais vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas sprenddamas prašymo nepriimtumo klausimą yra įtvirtinti konstitucinėje doktrinoje. Kadangi baigtinio prašymų nepriimtumo pagrindų sąrašo nėra, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas kiekvienu konkrečiu atveju pats savo nuožiūra sprendžia atlikti baigiamojo akto aiškinimą ar ne, o prašymų priimtumo pagrindus galima sužinoti tik analizuojant Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nagrinėtas bylas. Dėl ko toliau

---

¹⁶⁴ PŪRAITĖ-ANDRIKIENĖ, D. *Konstitucinės justicijos procesas Lietuvoje: optimalaus modelio paieška*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2017, p. 457.

¹⁶⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1993, nr. 24-0.

aptariamais pagrindais, kuriems esant Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas atsisako išaiškinti nutarimus ir kitus baigiamuosius aktus.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas nutarimus ir kitus baigiamuosius aktus atsisako išaiškinti, kai prašoma išaiškinti teisės aktų, tarp jų ir Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo aktų, taikymo klausimus. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas tokius prašymus laiko nežinybingais remiantis Konstitucinio Teismo įstatymo 69 straipsnio 1 dalies 2 punktu¹⁶⁶, kuriame numatyta, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas atsisako nagrinėti prašymą ištirti teisės akto atitiktį Konstitucijai, jeigu prašymo nagrinėjimas yra nežinybingas Lietuvos Respublikos Konstituciniam Teismui.¹⁶⁷ Tai patvirtina ir konstitucinėje doktrinoje suformuota nuostata, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas „pagal Konstituciją ir Konstitucinio Teismo įstatymą nesprenžia teisės aktų taikymo klausimų, juos sprendžia institucija, turinti įgaliojimus taikyti teisės aktus; įstatymų leidėjo neišspręsti teisės taikymo klausimai yra teismų praktikos dalykas; prašymai išaiškinti, kaip turi būti taikomos įstatymo (ar kito teisės akto) nuostatos, yra nežinybingi Konstituciniam Teismui.“¹⁶⁸

Pavyzdžiui, 2010 m. gruodžio 6 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas priėmė sprendimą atsisakyti aiškinti 2009 m. birželio 9 d. nutarimo nuostatas remiamasi tuo, kad iš pareiškėjo prašymo matyti, kad pareiškėjas prašo Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo išaiškinti Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso¹⁶⁹ 20 straipsnio 2 dalyje numatytą teisinį reguliavimą tuo aspektu, kuriuo konstitucinės justicijos byla nebuvo nagrinėta. O tiksliau, prašo išaiškinti kaip minėta norma turėtų būti taikoma. Negana to, pareiškėjas prašymu prašė išaiškinti, ar Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2009 m. birželio 8 d. nutarimo nuostatos yra taikomos ir neribotos atsakomybės juridiniams asmenims. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas nurodė, kad atsižvelgiant į galiojantį teisinį reglamentavimą, o t. y. Konstitucinio Teismo įstatymo 61 straipsnį, kuriame numatyta atitinkamų subjektų teisė kreiptis dėl baigiamojo akto išaiškinimo, kuri reiškia, kad kreipiantis su prašymu išaiškinti atitinkamus baigiamuosius aktus turi būti prašoma išaiškinti tiksliai nurodytas aiškinamo

---

¹⁶⁶ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1993, nr. 24-0.

¹⁶⁷ PŪRAITĖ-ANDRIKIENĖ, D. *Konstitucinės justicijos procesas Lietuvoje: optimalaus modelio paieška*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2017, p. 465.

¹⁶⁸ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2006 m. lapkričio 20 d. sprendimas byloje Nr. 29/04.

¹⁶⁹ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, nr. 89-2741.

baigiamojo akto nuostatas, nusprendė pareiškėjo prašymo netenkinti ir prašyme nurodyto baigiamojo akto neaiškinti.¹⁷⁰ Pažymėtina tai, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas minėtame sprendime rėmėsi nauju prašymo nepriimtino pagrindu t. y. kad pareiškėjas prašydamas išaiškinti baigiamąjį aktą konkrečiai nenurodė, kokias konkrečiai nuostatas yra prašoma išaiškinti, nors jo paties minimame Konstitucinio Teismo įstatymo¹⁷¹ 61 straipsnyje nėra numatyta, kad teikiant prašymą yra būtina nurodyti konkrečias baigiamojo akto nuostatas..¹⁷²

Ko gero dažniausiai baigiamuosius aktus atsisakoma aiškinti dėl to, nes prašymais yra prašoma išaiškinti tai, ko Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas netyrė.¹⁷³ Pavyzdžiui, 2017 m. lapkričio 8 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas priėmė sprendimą, kuriuo atsisakė aiškinti 1999 m. gruodžio 21 d. nutarimo ir 2000 m. sausio 12 d. sprendimo nuostatas. Šiuo atveju prašymu pareiškėjas prašė išaiškinti, ar 1999 m. gruodžio 21 d. priimto nutarimo nuostatos dėl konstitucinio teismų finansinio nepriklausomumo principo užtikrinimo būdo, vertinamos kartu su Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. sausio 12 d. sprendimo nuostatomis, atsižvelgiant į prašymo pateikimo metu galiojantį pakitusį teisinį reguliavimą. Taigi prašymu išaiškinti Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo baigiamuosius aktus iš esmės buvo prašoma išaiškinti priimtų baigiamųjų aktų nuostatas atsižvelgiant į pasikeitusį ir tuo metu galiojantį teisinį reguliavimą.¹⁷⁴

Dėl šios priežasties Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas priėjo išvados, kad pareiškėjo prašymas negali būti tenkinamas, nes prašomuose aiškinti baigiamuosiuose aktuose yra prašoma išaiškinti tai, ko Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas toje konstitucinės justicijos byloje netyrė. Todėl atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas negali koreguoti baigiamuosiuose aktuose suformuluotos konstitucinės doktrinos remdamasi pakitusiu teisiniu reguliavimu

---

¹⁷⁰ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2010 m. gegužės 3 d. sprendimas [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. vasario 5 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta174/content> >.

¹⁷¹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1993, nr. 24-0.

¹⁷² Tai, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas be pagrindo išplėtė prašymų nepriimtino pagrindų sąrašą patvirtina ir tai, kad toje pačioje byloje buvo sakoma, jog nesant nurodytos konkrečios aiškinamos normos, turi būti aiškinamas visas nutarimas.

¹⁷³ PŪRAITĖ-ANDRIKIENĖ, D. *Konstitucinės justicijos procesas Lietuvoje: optimalaus modelio paieška*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2017, p. 465.

¹⁷⁴ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2017 m. lapkričio 8 d. sprendimas byloje Nr. KT15-S8/2017.

po jų priėmimo, pareiškėjo prašomus išaiškinti baigiamuosius aktus buvo atsisakyta aiškinti.¹⁷⁵

Nagrinėjamu atveju kyla klausimas, ar gavus prašymą įvertinti naują teisinį reglamentavimą tai būtų pagrindas atsisakyti aiškinti priimtą baigiamąjį aktą. Šiuo atveju atsakymą į klausimą kuo puikiausiai iliustruoja 2009 m. sausio 15 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo sprendimas.¹⁷⁶ Minėtoje konstitucinės justicijos byloje pareiškėjas Seimo pirmininkas A. Valinskas prašė išaiškinti 1996 m. lapkričio 20 d. nutarimą ir atsakyti, „ar būtų pažeistas konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas, kai dėl valstybėje susiklosčiusios itin sunkios ekonominės ir finansinės padėties mažinant vykdomąją valstybės valdžią įgyvendinančių institucijų biudžetinį finansavimą (valstybės tarnautojų atlyginimus), kitų valstybės valdžią įgyvendinančių institucijų <...> biudžetinis finansavimas būtų nemažinamas arba mažinamas neproporcingai“.¹⁷⁷

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas įvertinęs pareiškėjo prašymą konstatavo, kad pareiškėjo prašymas traktuojamas kaip būsimo teisinio reguliavimo įvertinimas t. y. prašoma išaiškinti būsimo teisinio reguliavimo atitiktį Konstitucijai. Dėl šios priežasties Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas atsisakė aiškinti pareiškėjo prašyme nurodytą klausimą.¹⁷⁸ Kas savaime leidžia daryti prielaidą, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas būsimo (naujo) teisinio reguliavimo aiškindamas jo priimtus baigiamuosius aktus nevertina¹⁷⁹, o tai yra pakankamas pagrindas prašyme išdėstytais klausimais baigiamojo akto neaiškinti.

Šiuo atveju atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas neretai performuluoja pareiškėjų prašymuose nurodytus klausimus¹⁸⁰, todėl gali kilti abejonių dėl neva esamų prašymų nepriimtumo pagrindų. Ypač žinant tai, kad faktiškai niekas Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo priimtų sprendimų netikrina ir jų priėmimo pagrindų nekontroliuoja.

Aiškinti baigiamuosius aktus atsisakoma ir tada, kai prašymą pateikė asmuo ir/ arba institucija, kuri neturi teisės kreiptis į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą

---

¹⁷⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2017 m. lapkričio 8 d. sprendimas byloje Nr. KT15-S8/2017.

¹⁷⁶ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2009 m. sausio 19 d. sprendimas byloje Nr. 15/98, 33/03.

¹⁷⁷ *Ibid.*

¹⁷⁸ *Ibid.*

¹⁷⁹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo atsisakymo aiškinti Konstitucinio Teismo aktus apžvalga. [interaktyvus: Žiūrėta 2018 m. vasario 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrkt.lt/lt/prasymai/prasymu-priimtumo-praktika/iv.-atsisakymas-aiskinti-konstitucinio-teismo-aktus/662>>.

¹⁸⁰ Klausimas taip pat performuluotas ir nagrinėjamoje Seimo pirmininko A. Valinsko byloje.

arba prašymu išaiškinti baigiamąjį aktą iš esmės yra prašoma pateikti atitinkamą teisinę konsultaciją.¹⁸¹ 2014 m. rugpjūčio 27 d. sprendime Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas sprenddamas baigiamojo akto išaiškinimo klausimą nurodė, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas teisinių konsultacijų nei byloje dalyvaujantiems asmenims, nei kitiems asmenims, neteikia. Dėl šios priežasties pareiškėjo prašymas išaiškinti atitinkamas 2011 m. gruodžio 22 d. bei 2013 m. gegužės 16 d. nutarimų nuostatas nebuvo tenkinamas, o prašomus baigiamuosius aktus buvo atsisakyta aiškinti.¹⁸²

Kitas šiek tiek rečiau pasitaikantis pagrindas atsisakymui aiškinti atitinkamą baigiamąjį aktą yra tas, kad prašymu prašoma ne išaiškinti atitinkamą baigiamąjį aktą, bet jį peržiūrėti ir/ arba yra prašoma nurodyti argumentus, motyvus, kurie aiškinamame baigiamajame akte neva nėra nurodyti.¹⁸³ Lietuvos Respublikos Konstituciniam Teismui atsisakant aiškinti baigiamuosius aktus pasitaiko ir kitokios atsisakymą aiškinti baigiamąjį aktą grindžiamos argumentacijos. Ir tai visiškai nestebina, kadangi, kaip minėta, joks įstatymas ar teisės aktas nenumato ne tik prašymams keliamų kriterijų, bet ir pagrindų, kuries esant prašymai yra laikytini nepriimtinais.

Pavyzdžiui, 2014 m. vasario 26 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas priėmė sprendimą atsisakyti aiškinti 2013 m. gegužės 16 d. nutarimo nuostatas pagal pareiškėjo Lietuvos Respublikos Seimo nario V. P. Andriukaičio prašymą.¹⁸⁴ Šiuo atveju Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas įvertinęs pareiškėjo prašymą pažymėjo, kad pateiktas prašymas išaiškinti, kaip turėtų būti apskaičiuojamos atitinkamos sveikatos priežiūros paslaugų kainos, kad jos būtų laikomos ekonomiškai pagrįstomis neabejotinai laikomas ekonominio tikslingumo klausimu. Negana to, prašymas išaiškinti yra susijęs ir su tuo, kaip turėtų būti įgyvendintas aiškinamas Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas. Dėl šios priežasties Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas minėtoje byloje konstatavo, kad baigiamojo akto neaiškins.¹⁸⁵

---

¹⁸¹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo atsisakymo aiškinti Konstitucinio Teismo aktus apžvalga. [interaktyvus: Žiūrėta 2018 m. vasario 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrkt.lt/lt/prasymai/prasymu-priimtinumo-praktika/iv.-atsisakymas-aiskinti-konstitucinio-teismo-aktus/662>>.

¹⁸² Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2014 m. rugpjūčio 27 d. sprendimas byloje Nr. KT37-S26/2014.

¹⁸³ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo atsisakymo aiškinti Konstitucinio Teismo aktus apžvalga. [interaktyvus: Žiūrėta 2018 m. vasario 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrkt.lt/lt/prasymai/prasymu-priimtinumo-praktika/iv.-atsisakymas-aiskinti-konstitucinio-teismo-aktus/662>>.

¹⁸⁴ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo sprendimas. 2014 m. vasario 26 d. byloje Nr. 47/2009-131/2010.

¹⁸⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo sprendimas. 2014 m. vasario 26 d. byloje Nr. 47/2009-131/2010.

Kitoje byloje pareiškėjas Seimo narys G. Songaila prašė Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo išaiškinti 2012 m. lapkričio 10 d. priimtos išvados rezoliucinės dalies 1–3 punktuose įtvirtintus Konstitucinio Teismo sprendimus, kad per 2012 m. Seimo rinkimus buvo pažeistas Seimo rinkimų įstatymas. Kaip pastebėjo Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, pareiškėjas prašydamas pateikti baigiamojo akto išaiškinimą visiškai neatsižvelgė į tai, kad izoliuotai aiškinti išvados rezoliucinėje dalyje nurodytų nuostatų nuo motyvuojamosios dalies argumentų nėra galima. Kadangi motyvuojamąją ir rezoliucinę dalį sieja tarpusavio ryšys ir jos turi būti aiškinamos kartu. Negana to, kaip pažymėjo Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, iš paties pateikto prašymo matyti, kad pareiškėjas nėra tikras dėl Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo išvadoje pateiktų argumentų pakankamumo minėtos išvados rezoliucinėje dalyje įtvirtintiems sprendimams pagrįsti. Dėl šios priežasties Lietuvos Respublikos Konstituciniam Teismui išanalizavus pareiškėjo pateiktą prašymą buvo prieita išvados baigiamojo akto neaiškinti, nes prašymas neatitinka Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo suformuluotų prašymui išaiškinti Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo baigiamąjį aktą keliamų reikalavimų.

Minėtame sprendime Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, be kita ko, nurodė, kad atsižvelgiant į tai, jog faktiškai dvejuose pareiškėjo klausimuose buvo klausama, kokius sprendimus turėtų priimti Seimas, taip pat į tai, kad pagal 2012 m. lapkričio 10 d. priimtą išvadą Seimas jau buvo priėmęs galutinius sprendimus, aiškinti išvadą pagal pareiškėjo prašymus nėra prasminga. Kadangi toks aiškinimas būtų savitikslis.¹⁸⁶ Taigi nagrinėjamu atveju matyti, kad atsisakant aiškinti baigiamąjį aktą iš esmės buvo remiamasi prašymui keliamais reikalavimais, kurių baigtinio sąrašo iki šiol nėra. Negana to, minėtoje byloje buvo remiamasi ir tuo, kad pareiškėjas nėra tikras dėl pateiktų argumentų pakankamumo.

Apibendrinus visa tai, kas išdėstyta, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo suformuotoje konstitucinėje doktrinoje įtvirtinta, kad prašymai išaiškinti priimtus baigiamuosius aktus yra nepriimtini, kai:

1. Prašymas yra nežinybingas Lietuvos Respublikos Konstituciniam Teismui;

---

¹⁸⁶ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2012 m. lapkričio 29 d. sprendimas byloje Nr. 15/2012-16/2012.

2. Prašoma išaiškinti teisės aktų, tarp jų ir Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo aktų, taikymo klausimus arba prašoma įvertinti naują (būsimą) teisinį reguliavimą;
3. Prašoma išaiškinti tai, ko Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas toje konstitucinės justicijos byloje netyrė;
4. Baigiamojo akto išaiškinimas būtų savitikslis arba atlikti aiškinimą nėra prasminga;
5. Prašymą pateikė asmuo ir/ arba institucija, kuri neturi teisės kreiptis į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą;
6. Prašoma pateikti teisinę konsultaciją, prašymu prašoma ne išaiškinti baigiamąjį aktą, bet jį peržiūrėti ir/ arba yra prašoma nurodyti argumentus, motyvus, kurie aiškinamame baigiamajame akte neva nėra nurodyti;
7. Prašoma izoliuotai aiškinti baigiamojo akto rezoliucinėje dalyje nurodytas nuostatas nuo motyvuojamosios dalies argumentų arba yra prašymu užduodami ekonominio tikslingumo klausimai.

4. LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIO TEISMO BAIGIAMŲJŲ AKTŲ IŠAIŠKINIMAI

4.1. Platesnis Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų aiškinimas ir dėl to kylančios rizikos

Teoriškai, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas atlikdamas baigiamųjų aktų aiškinimą negali pakeisti (performuluoti) oficialiai suformuotos konstitucinės doktrinos turinio. Tai iš esmės grindžiama tuo, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas neturi teisės klysti, o paskui padarytas klaidas taisyti.¹⁸⁷ Pasak Kūrio, taip prieinama prie „didžiosios problemos“ – „paties Konstitucinio Teismo, kaip konstituciją aiškinančios institucijos, bei jo aktų legitimumo problemos.“¹⁸⁸ Kadangi Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas neturi galios kurti naujas konstitucinio lygmens normas, nes tokia kompetencija priklauso Tautai.¹⁸⁹

Sprendžiant, kokios yra Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo ribos generuojant konstitucinę doktriną ir aiškinant priimtus baigiamuosius aktus, svarbu atkreipti dėmesį, kad vieno atsakymo į šį klausimą nėra. Nagrinėjamu klausimu išskiriamos dvi pozicijos. Tekstualistai (originalistai) teigia, kad reikia būti ištikimiems pradiniam tekstui, nes būtent formalus teisinio teksto vertinimas daro jį ne žmonių, bet įstatymų valdžia. Būtent originalistai sutinka, kad konstitucijas reikia keisti, tačiau tai turi daryti ne teisėjai. Taigi originalistai siekia, kad nevaržomai aiškinama konstitucija nenužengtų per toli ir tokiu būdu nebūtų iškreipta pradinė konstitucijos prasmė.¹⁹⁰ Antai, šiai pozicijai oponuojantys interpretyvistai pripažįsta teismo aktyvizmą interpretuojant konstituciją ir jos normas, t. y. interpretyvistai teigia, kad aiškinant konstituciją nereikia nuklysti į „aklą formalizmą, pamirštant, jog visi išaiškinimai sukelia tam tikras implikacijas realiame gyvenime.“¹⁹¹

Kaip teigia E. Jarašiūnas, „nubrėžti ribą tarp konstitucijos interpretavimo ir kūrybos neįmanoma, kiekviena interpretacija – teisinė kūryba.“¹⁹² Tam tikrais atvejais konstitucijos interpretavimas gali kelti tam tikrų problemų. Ypač jos atsispindi, kai teisinė galią įgyja filosofijos, moralės ar politikos kategorija – principai. Interpretuojant

¹⁸⁷ KŪRIS, E. Konstitucija, konstitucinė doktrina ir Konstitucinio Teismo doktrina. Iš Baltijos ir Skandinavijos šalių konferencijos medžiaga. Konstitucijos aiškinimas ir tiesioginis taikymas. Vilnius: Baltijos kopija, 2002, p. 18.

¹⁸⁸ *Ibid.*, p. 19.

¹⁸⁹ *Ibid.*, p. 19.

¹⁹⁰ *Ibid.*, p. 19-20.

¹⁹¹ *Ibid.*, p. 20.

¹⁹² JARAŠIŪNAS, E. Konstitucija ir įstatymas: kelios interpretavimo problemos. Iš Baltijos ir Skandinavijos šalių konferencijos medžiaga. Konstitucijos aiškinimas ir tiesioginis taikymas. Vilnius: Baltijos kopija, 2002, p. 245.

principus Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas sukuria taikomą normą ir apibrėžia jos ribas, taip pat suteikia jai pagrindinį vaidmenį konstitucinio reguliavimo sistemoje, nors teisiniame tekste apie įtvirtintą konstitucinį principą neužsimenama.¹⁹³ Negana to, yra teigiama, kad „aiškinimas yra intelektinė veikla <...> tokios veiklos rezultatas, jo kokybė gali priklausyti nuo intelektinių asmens gebėjimų, o tai reiškia, kad šis rezultatas doktrinos požiūriu visuomet turi ir turės subjektyvumo aspektą.“¹⁹⁴ Dėl ko skirtingų interpretatorių interpretacijos gali būti skirtingos.¹⁹⁵ Kadangi vienai kitai prieštaraujančių interpretacijų yra gausu, konstitucija neretai įvardijama kaip „hermeneutinė paslaptis“.¹⁹⁶ Netgi yra sakoma, kad „ignoruoju tekstą <...> konstitucija gali tapti sunkiai suvokiama, <...> tekstą gali pakeisti sunkiai suvokiama „konstitucijos dvasia“.“¹⁹⁷

Kritiškai Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo veiklą įvertino E. Šileikis atkreipdamas dėmesį į aktyvistinę konstitucinės justicijos veiklą. E. Šileikis teigia, kad „nei Konstitucijoje, nei Konstitucinio Teismo įstatyme nėra <...> nuostatų apie galimą, leistiną ar siektiną konstitucinės kontrolės intensyvumą, minimalistinį ar maksimalistinį reiklumą ir detalumą, pareiškėjo nurodyto tyrimo apimties plečiamąjį ar siauriamąjį tikslinimą <...> konceptualų (doktrininį) pajvairinimą. Visa tai yra ne specialaus reglamentavimo, o bendrųjų teisės normų (pirmiausia Konstitucijos <...>) taikymo praktikos <...> padarinys, jį lemiančių teisėjų <...> kūrybinių polinkių, ankstesnės profesinės veiklos ir rotacijos <...> hipotetinis atspindys, Seimo ir Konstitucinio Teismo santykių arba jiems įtaką darančios politinės teisinės kultūros bei viešosios nuomonės fakultatyvi išraiška.“¹⁹⁸

Visgi skeptiškai vertinantiems didelį teismo aktyvizmą sakoma, kad teisėjų teisė aiškinti teisę ir ją kurti yra ribotos. Ją riboja įvairios teisės aiškinimo taisyklės, formalūs ir vertybiniai orientyrai. Tačiau šiame kontekste pažymėtina, kad vien tas faktas, jog taisyklės yra, savaime neužtikrina, kad jų bus laikomasi.¹⁹⁹ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas taip pat nėra išimtis. Kadangi neretai pasitaiko atvejų, kuomet

---

¹⁹³ JARAŠIŪNAS, E. Konstitucija ir įstatymas: kelios interpretavimo problemos. Iš Baltijos ir Skandinavijos šalių konferencijos medžiaga. Konstitucijos aiškinimas ir tiesioginis taikymas. Vilnius: Baltijos kopija, 2002, p. 24

¹⁹⁴ MESONIS, G. *Konstitucijos interpretavimo metodologiniai pagrindai*. Vilnius: Registrų centras, 2010, p. F94.

¹⁹⁵ *Ibid.*, p. 94.

¹⁹⁶ *Ibid.*, p. 76.

¹⁹⁷ *Ibid.*, p. 76.

¹⁹⁸ ŠILEIKIS, E. Aktyvistinė konstitucinė justicija kaip subtili diskrecija inspiruoti teisinius modelius. *Jurisprudencija*, 2006, t. 12(90), p. 54.

¹⁹⁹ MIKELĖNAS, V. Interpretacinis žaismas, arba kaip kurti teisę be parlamento. *Jurisprudencija*, 2009, t. (2)116, p. 83-84.

aiškinant baigiamuosius aktus pasisakoma per plačiai kyla klausimas, ar tokie platesni priimtų baigiamųjų aktų išaiškinimai gali būti laikomi tinkamais, kai tokiais išaiškinimais yra pasakoma (išaiškinama) daugiau negu jau suformuotoje konstitucinėje doktrinoje.

Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas aiškindamas baigiamuosius aktus dėl dvigubos pilietybės santykių 2013 m. kovo 13 d. išaiškiniame plačiau apibrėžė formuluotę „išskyrus įstatymo numatytus atskirus atvejus“²⁰⁰. Minėtame nutarime buvo aiškinama, kad „įstatymu, kuriuo reguliuojami pilietybės santykiai, gali būti nustatyti tik išimtiniai atvejai, kada asmuo gali būti kartu Lietuvos Respublikos ir kitos valstybės pilietis, t. y. teisinis reguliavimas turi būti toks, kad dvigubos (daugybinės) pilietybės atvejai būtų tokios pilietybės draudimo, išreikšto formuluote „niekas negali“, išimtis, o ne šį draudimą paneigianti taisyklė.“²⁰¹ Negana to, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas nurodė, kad pateikta formuluotė reiškia ir tai, kad „jei būtų nustatytas priešingas teisinis reguliavimas, pagal kurį užsienio valstybės piliečiui ar asmeniui be pilietybės Lietuvos Respublikos pilietybė išimties tvarka galėtų būti suteikiama kitu pagrindu, o ne už nuopelnus Lietuvos valstybei, arba nereikalaujant, kad prašantis suteikti pilietybę išimties tvarka asmuo būtų integravęsis į Lietuvos visuomenę, jis būtų nesuderinamas su Konstitucijos 12 straipsnio 2 dalimi.“

Nors kaip matyti iš aiškinamų nutarimų²⁰² turinio, minėta formuluotė buvo apibrėžta kiek siauriau, t. y. juose buvo sakoma, kad formuluotė „išskyrus įstatymo numatytus atskirus atvejus“ reiškia, kad dvigubos pilietybės draudimas nėra absoliutus ir įstatymų leidėjas gali nustatyti atvejus, kai Lietuvos pilietis tuo pat metu gali būti ir kitos valstybės pilietis, taip pat ir tai, kad tokie įstatymo nustatyti atvejai gali būti tik labai reti (atskiri), kad dvigubos pilietybės atvejai turi būti ypač reti – išimtiniai, kad pagal Konstituciją negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, pagal kurį dvigubos pilietybės atvejai būtų ne ypač retos išimtys, bet paplitęs reiškinys.²⁰³ Dėl ko manytina, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas pateikė per platų baigiamojo akto išaiškinimą ir tokiais savo veiksmais pateikė kitokį negu jau suformuotoje konstitucinėje

---

²⁰⁰ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2013 m. kovo 13 d. sprendimas byloje Nr. 40/03; 45/03-36/04.

²⁰¹ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2013 m. kovo 13 d. sprendimas byloje Nr. 40/03; 45/03-36/04.

²⁰² Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas byloje Nr. 40/03 bei 2006 m lapkričio 13 d. nutarimas byloje Nr. 45/03-36/04.

²⁰³ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas byloje Nr. 40/03 bei 2006 m lapkričio 13 d. nutarimas byloje Nr. 45/03-36/04.

doktrinoje įtvirtintą aiškinamo baigiamojo akto turinį, nors pagal priimtų nutarimų ir kitų baigiamųjų aktų išaiškinimo instituto prasmę tokie veiksmai neturėtų būti atliekami.

Vienu atveju lyg ir būtų galima sakyti, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas elgiasi teisingai. Kadangi kaip ir Vokietijos Federacinės Respublikos Konstitucijoje, Lietuvos Respublikos Konstitucijos konstitucinės normos yra ganėtinai plačios ir jos yra skirtos dinamiškai interpretacijai. Todėl konstitucinių normų taikymo ribos priklauso nuo Konstitucijos interpretavimo metodų, o tai, kaip Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas atliks konstitucinių normų interpretaciją priklausys, ar jis tokiais savo veiksmais praplės savo įgaliojimų ribas, ar jas sumažins. Tokie veiksmai tiek pagal Lietuvos Respublikos, tiek ir pagal Vokietijos Federacinės Respublikos įstatymus būtų laikomi tinkamais, net jei tokiais interpretaciniais veiksmais būtų pasisakoma šiek tiek plačiau.²⁰⁴ Dėl ko platesnis konstitucinių normų aiškinimas yra laikomas priimtinu ir toleruotinu veiksniu. Tačiau čia vertėtų atkreipti dėmesį į tai, kad platesnis konstitucinių normų aiškinimas yra laikomas tinkamu sprendžiant dėl atitinkamų teisės aktų atitikties Konstitucijai, kuomet yra bandoma atskleisti konstitucinių normų esmę ir prasmę, o ne atliekant jau priimto baigiamojo akto išaiškinimą. Kadangi baigiamojo akto išaiškinimo metu negalima pakeisti baigiamojo akto prasmės ir turinio, o t. y. pasisakyti plačiau ir nustatyti tai, ko baigiamajame akte iš esmės nebuvo.²⁰⁵

Įdomus pavyzdys yra Vokietijos Federacinio Konstitucinio Teismo atliekamas teisės aiškinimas. Verta atkreipti dėmesį į plačiai žinomą 1983 m. gruodžio 15 d. sprendimą, kuriame Vokietijos Federacinis Konstitucinis Teismas remdamasis asmeninės laisvės ir žmogaus orumo principu sukūrė naują sąvoką, t. y. teisę į informacinį apsisprendimą, kuri patvirtino asmens duomenų privatumą ir teisę pačiam asmeniui individualiai nuspręsti dėl savo asmens duomenų naudojimo. Negana to, Vokietijos Federacinis Konstitucinis Teismas atsižvelgdamas į techninį progresą ėmėsi teisinių priemonių, kurios užtikrintų teisės paralelinį tobulėjimą kartu su techninėmis naujovėmis. Šiuo atveju Vokietijos Federacinis Konstitucinis Teismas įtvirtino teisę į informacijos technologijų sistemų konfidencialumą ir vientisumą.²⁰⁶

Iš vienos pusės, matyti, kad Vokietijos Federacinis Konstitucinis Teismas yra aktyvus ir jam suteiktais įgaliojimais aiškinti konstitucines normas jis naudojasi

²⁰⁴ RAŽUKIENĖ, J. *Vokietijos Federalinis Konstitucinis Teismas*. Socialiniai mokslai, teisė. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas Vilnius: 2009, p. 68.

²⁰⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2017 m. spalio 20 d. sprendimas byloje Nr. 40/03, 45/03-36/04.

²⁰⁶ STREINZ, R. *The Role of German Federal Constitutional Court Law and Politics*. s.l., s.a., p. 104.

plačiai ir kūrybiškai.. Šiuo atveju sprendžiant dėl platesnio teisės aiškinimo galimumo reikia skirti sprendimus, kuriais konstitucinė doktrina yra formuojama ir sprendimus dėl atitinkamų baigiamųjų aktų išaiškinimo, kai aiškinimo ribas apibrėžia aiškinamo baigiamąjo akto nuostatos ir jų atskleidžiama prasmė.²⁰⁷ Būtent tai yra esminis dalykas leidžiantis spręsti, ar platesnis teisės aiškinimas yra galimas. Dėl ko manytina, kad baigiamųjų aktų išaiškinimais negali būti pasisakoma plačiau negu aiškinamuose sprendimuose. Priešingu atveju, tokie veiksmai būtų traktuojami kaip jau suformuotoje konstitucinėje doktrinoje pateikiamų nuostatų kitokios prasmės atskleidimas.

Tai, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas plačiau aiškina baigiamuosius aktus patvirtina ir 2015 m. sausio 14 d. sprendimas.²⁰⁸ Minėtu sprendimu buvo aiškinamos 2010 m. birželio 29 d. nutarimo kai kurios nuostatos, o t. y. ar atitinkamos baigiamąjo akto nuostato reiškia, kad įsigaliojus Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimui, kuriuo teisinis reguliavimas, pagal kurį būtų galima apskaičiuoti ir mokėti teisėjų valstybines pensijas, pripažintas prieštaraujančiu Konstitucijai, ir įstatymų leidėjui atitinkamai nepakeitus šio teisinio reguliavimo, asmenys, kuriems teisėjų valstybinės pensijos buvo paskirtos ir mokamos remiantis Konstitucinio Teismo nutarime suformuluotomis oficialiosios konstitucinės doktrinos nuostatomis, įgijo teisę, kad jiems tokio dydžio teisėjų valstybinės pensijos būtų mokamos ir toliau, ir tokia jų teisė yra ginama pagal Konstituciją.

Minėtame sprendime buvo plačiau pažvelgta į aiškinamajame baigiamajame akte išdėstytas nuostatas, dėl ko sprendime buvo prieita daugiau apimančių išvadų. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas konstatavo, kad „įstatymu nustatyta teisėjų valstybinė pensija yra viena iš <...> tiesiogiai nenurodytų pensijų rūšių ir įstatymų leidėjas turi tam tikrą diskreciją nustatyti šių pensijų skyrimo ir mokėjimo sąlygas ir dydžius, *inter alia*, pertvarkant pensijų sistemą, įstatymų leidėjo diskrecija reguliuoti teisėjų valstybines pensijas yra siauresnė nei kitų valstybinių pensijų atžvilgiu, nes <...> įstatymų leidėjas taip pat yra saistomas Konstitucijoje įtvirtinto teisėjo ir teismų nepriklausomumo principo, *inter alia*, teisėjo socialinių (materialinių) garantijų realumo imperatyvo.“²⁰⁹ Kai tuo tarpu aiškinamame baigiamajame akte²¹⁰ nebuvo aptarta tai, kad

---

²⁰⁷ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2017 m. spalio 20 d. sprendimas byloje Nr. 40/03, 45/03-36/04.

²⁰⁸ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2015 m. sausio 14 d. sprendimas byloje Nr. 06/2008-18/2008-24/2010.

²⁰⁹ *Ibid.*

dėl tam tikrų priešasčių įstatymų leidėjo diskrecija reguliuoti teisėjų valstybines pensijas yra siauresnė palyginus su kitomis valstybinėmis pensijomis. Tai buvo veikiau Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo kūrybiško aiškinimo rezultatas.

Nepaisant to, kad aiškinamame baigiamajame akte buvo minimas teisėjų nepriklausomumas, teisėjų materialinės ir socialinės garantijos, kurios yra svarbios kiekvieno gaunančio pensiją asmens atžvilgiu, manytina, kad tai savaime nesudaro pakankamo pagrindo platesniam šių ir kitų su tuo susijusių baigiamajame akte pateiktų nuostatų aiškinimui. Įvertinus pateiktą Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo baigiamojo akto išaiškinimo pavyzdį, matyti, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas nevengia priėti platesnių išaiškinimų, kurie nėra tiesiogiai susiję su aiškinamame baigiamajame akte pateiktomis nuostatomis. Nėgana to, atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas analizuojamame 2015 m. sausio 14 d. sprendime ne tik plačiau išaiškino aiškinamą baigiamąjį aktą, bet ir išaiškino aiškinamame baigiamajame akte pateiktą, tačiau nedetalizuotą formuluotę. Šiuo atveju Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas išaiškino, ką reiškia realumo imperatyvas. O tiksliau, nurodė, kad „realumo imperatyvas, *inter alia*, reiškia, kad, įstatymų leidėjui pertvarkant teisėjų valstybinių pensijų sistemą, negali būti nustatytas toks teisinis reguliavimas, pagal kurį būtų sumažintas įstatymais nustatytas teisėjų socialinių (materialinių) garantijų lygis.“²¹¹

Nors aiškinaime baigiamajame akte realumo imperatyvo turinys tokiu būdu nebuvo aptariamas, o t. y. buvo nurodyta, kad „<...> valstybė apskritai yra įpareigojama paisyti socialinio (materialinio) pobūdžio garantijų realumo imperatyvo, taigi įpareigojama vienąkart nustatytas (ir taikomas) socialines (materialines) garantijas atitinkamai peržiūrėti (didinti jų dydžius), jeigu ekonominė, socialinė situacija pasikeičia taip, kad tos nustatytos (ir taikomos) garantijos labai nuvertėja, juo labiau jeigu jos apskritai tampa nominalios (kartu daroma išlyga dėl proporcingo ir laikino išmokų sumažinimo, kai tai būtina kitų konstitucinių vertybių apsaugai).“²¹²

Taigi įvertinus Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo baigiamojo akto išaiškinimą ir aiškinamajame baigiamajame akte pateiktas nuostatas, visiškai neaišku, dėl

---

²¹⁰ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2010 m. birželio 29 d. nutarimas byloje Nr. 06/2008-18/2008-24/2010.

²¹¹ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2015 m. sausio 14 d. sprendimas byloje Nr. 06/2008-18/2008-24/2010.

²¹² Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2010 m. birželio 29 d. nutarimas byloje Nr. 06/2008-18/2008-24/2010.

kokių priešasčių Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas išaiškino realumo imperatyvą siedamas tai su atitinkamais teisinio reguliavimo pakeitimais.. Dėl ko manytina, kad nagrinėjamu atveju Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas plečiamai aiškindamas baigiamajame akte pateiktos, tačiau tokiu pačiu būdu nedetalizuotos formuluotės turinį atskleidė kitokį negu oficialiai suformuotoje konstitucinėje doktrinoje įtvirtintą apibrėžimą.

Tas pats pasakytina ir apie Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2014 m. balandžio 16 d. priimtą sprendimą, kuriame buvo išaiškintos kai kurios 2013 m. liepos 1 d. nutarimo nuostatos dėl valstybės tarnautojų ir teisėjų atlyginimų valstybėje susidariusius itin sunkiai ekonominei, finansinei padėčiai.²¹³ Minėtame sprendime Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas nurodė, kad „įstatymų leidėjas <...> gali atidėti dėl neproporcingo atlyginimų mažinimo patirtų praradimų kompensavimo mechanizmo nustatymą ir (ar) jo įgyvendinimą protingam laikotarpiui, kuris nustatytinas įvertinus valstybėje susiklosčiusią ekonominę, finansinę padėtį, atsižvelgus į ypatingos situacijos padarinius ir valstybės išgales, įskaitant ir įvairius valstybės prisiimtus įsipareigojimus, *inter alia* susijusius su finansine drausme, taigi ir su valstybės biudžeto pajamų ir išlaidų subalansavimo imperatyvu. Visuomenei turi būti nurodomi konkretūs kriterijai, kuriais grindžiamas valstybės ekonominės, finansinės padėties įvertinimas, lemiantis patirtų praradimų mechanizmo nustatymo ar įgyvendinimo atidėjimą.“²¹⁴

Nagrinėjamu atveju Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas priėjo tokios išvados nepaisant to, kad aiškinamame baigiamajame akte nebuvo kalbama apie atitinkamo praradimų mechanizmo įgyvendinimo atidėjimą. Šios išvados Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas priėjo kūrybiškai interpretuodamas šią baigiamajame akte nurodytą nuostatą „pripažinus įstatymų nuostatas, kuriomis buvo nustatytas neproporcingas asmenų, kuriems už darbą apmokama iš valstybės ar savivaldybės biudžeto lėšų, atlyginimų mažinimo mastas, prieštaraujančiomis *inter alia* Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalies nuostatai „<...> kyla reikalavimas įstatymų leidėjui nustatyti asmenų, kuriems už darbą apmokama iš valstybės ar savivaldybės biudžeto lėšų, patirtų praradimų kompensavimo mechanizmą, t. y. tvarką, kuria valstybė per protingą laikotarpį juos kompensuos. Siekiant išvengti masinio asmenų, kuriems už darbą apmokama iš valstybės ar savivaldybės biudžeto lėšų, kreipimosi į teismus prašant priteisti neišmokėtą

---

²¹³ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2014 m. balandžio 16 d. sprendimas byloje Nr. 125/2010-26/2011-21/2012-6/2013-8/2013-10/2013.

²¹⁴ *Ibid.*

atlyginimų dalį, susidariusią šiuo Konstitucinio Teismo nutarimu prieštaraujančiomis Konstitucijai pripažintomis įstatymų nuostatomis sumažinus pareiginės algos (atlyginimo) koeficientus, priedų už kvalifikacinę klasę ar kategoriją dydžius, toks teisinis reguliavimas nustatytinas be nepagrįsto delsimo.²¹⁵

Įvertinus baigiamąjį aktą ir Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo sprendimą, kuriuo baigiamasis aktas buvo aiškinamas, matyti, kad atlikdamas baigiamojo akto išaiškinimą Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas išaiškino baigiamąjį aktą plačiau negu konstitucinėje doktrinoje numatyta. Kadangi aiškinaime baigiamajame akte kalbama apie teisinio reguliavimo mechanizmo įtvirtinimą be jokio delsimo, kad būtų tinkamai užtikrintas patirtų praradimų kompensavimo mechanizmas. Kai tuo tarpu Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo sprendime buvo išaiškinta, kad turi būti nustatyti atitinkami kriterijai, kuriais būtų grindžiamas valstybės ekonominės, finansinės padėties įvertinimas, lemiantis patirtų praradimų mechanizmo nustatymo ar įgyvendinimo atidėjimą. Taigi iš esmės buvo numatyta tai, ko aiškinaime baigiamajame akte nebuvo.

Ypač plačiai Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas išaiškino ir 2000 m. birželio 13 d. sprendimą.²¹⁶ Lietuvos Respublikos Teismas išaiškinyje nurodė, kad Seimas ne tik gali, bet ir privalo teisės aktuose įvardinti „kokios bažnyčios bei religinės organizacijos Lietuvoje yra tradicinės <...> tradicinėmis Lietuvoje gali būti įvardijamos tik tokios bažnyčios bei religinės organizacijos, kurių tradiciškumas Lietuvoje nekelia jokių abejonių, nes jos yra istoriškai, per amžius susiformavusio Lietuvos visuomenės socialinio, kultūrinio ir dvasinio paveldo dalis <...>“.²¹⁷ Nors aiškinaime baigiamajame akte nebuvo pateikta jokių nuostatų leidžiančių spręsti apie tokią Seimo privalomybę, taip pat aiškinamame baigiamajame akte nebuvo įtvirtinta, kokių požymių turinčios religinės bendruomenės gali būti laikomos tradicinėmis. Dėl ko manytina, kad toks platesnis baigiamojo akto išaiškinimas neatspindi suformuotos konstitucinės doktrinos ir joje įtvirtintų nuostatų.

Minėtas išaiškinimas susilaukė atgarsio sprendžiant klausimą dėl dvasininkų karo prievolės ir atleidimo nuo jos. Kadangi pagal suformuotą konstitucinę doktriną religines bendruomenes pradėta diferencijuoti pagal tai, ar tai yra tradicinės religinės

---

²¹⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2013 m. liepos 1 d. nutarimas byloje Nr. 125/2010-26/2011-21/2012-6/2013-8/2013-10/2013.

²¹⁶ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2000 m. birželio 13 d. nutarimas byloje Nr. 23/98.

²¹⁷ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2007 m. gruodžio 6 d. sprendimas byloje Nr. 10/95, 23/98.

bendruomenės ir, ar jos gali būti atleidžiamos nuo karo prievolės.²¹⁸ Pažymėtina, kad 2017 m. liepos 4 d. sprendime Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas pakeitė savo poziciją ir suderino suformuotą konstitucinę doktriną su Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencija.²¹⁹ Šiame sprendime Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas nurodė, kad „valstybė privalo gerbti religinių mažumų atstovų įsitikinimus, negali jų traktuoti kaip mažiau svarbių ir dėl to suteikti joms mažiau teisių, taip pat turi pareigą užtikrinti, kad tokio religinių grupių statuso, kuris lemia ypatingas jų privilegijas, suteikimo kriterijai būtų taikomi nešališkai ir be diskriminacijos“.²²⁰ Be kita ko, minėtame sprendime buvo nurodyta, kad skirtingu konstituciniu statusu negali būti pateisinamas tradicinių religinių bendruomenių atleidimas nuo karo prievolės.²²¹

Palyginimui galima aptarti ir Latvijos Respublikos Konstitucinio Teismo veiklą, kuri pagal jai keliamus tikslus yra labai panaši į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą. Latvijos Respublikos Konstitucinis Teismas privalo paisyti įtvirtintų Latvijos Respublikos Konstitucijos normų, Latvijos Respublikos Konstitucinio Teismo tikslas yra atskleisti konstitucinių normų turinį ir tada taikyti jas bekompromisiškai. Pažymėtina, kad nors Latvijos Respublikos Konstitucinio Teismo teisė taikyti ir interpretuoti teisę yra ribota, tačiau jis vienintelis turi teisę pripažinti įstatymus ar kitus teisės aktus prieštaraujančiais Latvijos Respublikos Konstitucijai. Nepaisant to, kad Latvijos Respublikos Konstitucinis Teismas yra autoritetingas Latvijos Respublikos Konstitucijos interpretuotojas, pripažintina, kad jo galia nėra neribota interpretavimo prasme.²²²

Puikus visa to pavyzdys yra Latvijos Respublikos nekilnojamojo turto agentūros byla, kurioje matomas atitinkamų konstitucinių normų interpretavimo ribotumas. Nagrinėjamu atveju valstybinė akcinė bendrovė turėjo veikti taip, kad jos veiksmai atitiktų viešąjį interesą, tačiau nekilnojamojo turto agentūros valdybai paskelbus apie nuomojamą nekilnojamąjį turtą, susidarė priešingas išpūdis. Kadangi valstybei priklausanti nekilnojamojo turto agentūra patvirtino reguliavimą, kuriuo remiantis ji pati galėjo savo nuožiūra išrinkti nekilnojamojo turto nuomininkus. Tokiu būdu nekilnojamojo turto agentūra išnuomavo butus asmenims, kurie dirbo agentūrai, buvo

---

²¹⁸ *Ibid.*

²¹⁹ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2017 m. liepos 4 d. nutarimas byloje Nr. 10/2016.

²²⁰ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2017 m. liepos 4 d. nutarimas byloje Nr. 10/2016.

²²¹ *Ibid.*

²²² RIHTO, A. Interpretation and direct application of the Constitution. Vilnius: Baltijos kopija, 2002, p. 130-131.

atitinkamų darbuotojų vaikai, politikai ar dėl kitų priežasčių buvo gerai žinomi žmonės. Latvijos Respublikos Konstitucinis Teismas minėtoje byloje pasisakė siauriai, griežtai paisydamas suformuotos konstitucinės doktrinos net esant galimybei suformuoti konstitucinei doktrinai papildyti. Šioje byloje buvo atkreiptas dėmesys į Latvijos Respublikos Konstitucijos 58 straipsnį, kuriame įtvirtinta valstybinių institucijų priklausomybė atitinkamoms ministerijoms (departamentams).

Minėtas straipsnis ir jo turinys Latvijos Respublikos Konstitucinio Teismo nebuvo išplėstas, priešingai, jis buvo vertinamas siauriai tuo pačiu pabrėžiant valdžių padalijimo ir lygybės principus.²²³ Negana to, pasisakyta plačiau negu būtina nagrinėjama klausimais taip pat nebuvo. Šiame kontekste svarbu paminėti yra tai, kad nepaisant to, kad Latvijos Respublikos Konstitucinis Teismas paiso suformuotos konstitucinės doktrinos, visgi jis taip pat yra kritikuotinas ir vertinamas įvairiai.²²⁴

Iš tiesų, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje yra nemažai nutarimų, kuriuose Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo normos ir principai yra aiškinami plečiamai.²²⁵ Šiame kontekste pravartu aptarti iki šių dienų dideles diskusijas keliančią bylą. 2004 m. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas priėmė išvadą dėl tuometinio Respublikos Prezidento R. Pakso veiksmų atitikties Konstitucijai.²²⁶ Minėta išvada buvo nutarta, kad R. Paksas pažeidė Lietuvos Respublikos Konstituciją ir sulaužė priesaiką, todėl neribotam laikui neteko teisės būti renkamam į Seimą ir užimti kitas pareigas, kurioms reikia duoti priesaiką.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad nors ir Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra nurodęs, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas sprendžia ar konkretūs Prezidento veiksmai prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai, o jokių kitų Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo funkcijų, pavyzdžiui, spręsti dėl baudžiamosios atsakomybės taikymo Prezidentui ir skirti baudžiamajame įstatyme numatytas bausmes, nėra numatyta, visgi sprendžiant dėl R. Pakso apkaltos Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas kvalifikavo R. Pakso veiksmus ir nurodė, kad „Rolandas Paksas <...> atskleidė informaciją, kuri sudaro valstybės paslaptį, neužtikrino valstybės paslapties apsaugos. <...> Tokie veiksmai prieštarauja Valstybės ir tarnybos

---

²²³ *Ibid.*; p. 131-132.

²²⁴ *Ibid.*, p. 137.

²²⁵ SINKEVIČIUS, V. Konstitucijos interpretavimo principai ir ribos. *Jurisprudencija*, 2006, t. 67(59), p. 11.

²²⁶ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2004 m. kovo 31 d. išvada byloje Nr. 14/04.

paslapčių įstatymo 3 straipsnio 7 dalies, 9 straipsnio 2 dalies, 14 straipsnio 1 dalies nuostatomis.²²⁷ Šiuo atveju gali kilti klausimas, ar Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo išvada (joje nustatyti faktai) yra privaloma visoms valstybės institucijoms, kai po apkaltos įvertinus Prezidento veiksmus yra iškeliamas civilinė arba baudžiamoji byla. Kitaip tariant, ar galima tokia situacija, kad konstitucinės justicijos byloje nustatyti faktai būtų paneigti baudžiamajame procese. Iš Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo oficialiai formuojamos jurisprudencijos matyti, kad konstitucinės justicijos bylose nustatytų faktų niekas negali paneigti, o bet koks mėginimas konstitucinės justicijos byloje nustatytiems faktams paneigti yra laikomi antikonstituciniais nepriklausomai nuo motyvų, kuriais yra grindžiamas atitinkamas sprendimas.²²⁸ Taigi nepaisant to, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas negali spręsti dėl baudžiamosios atsakomybės taikymo, šioje byloje baudžiamosios atsakomybės klausimas visgi buvo išspręstas, o nustatyti teisiniai faktai tapo nepaneigiamais ir privalomais paisyti.²²⁹

Kitas aspektas, kurį svarbu paminėti yra tas, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas priimdamas sprendimą²³⁰, pasisakė plačiau nei buvo numatyta konstitucinėje doktrinoje. Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas numatė, kad „aiškinant <...> Konstitucijos nuostatas vien lingvistiškai, atsietai nuo kitų Konstitucijos nuostatų, įtvirtinančių apkaltos institutą, Seimo bei Konstitucinio Teismo įgaliojimus apkaltos procese, būtų galima teigti, esą Konstitucijoje yra nustatytas toks teisinis reguliavimas, kad Konstitucinis Teismas teikia išvadą, ar Respublikos Prezidento, kuriam pradėta apkaltos byla, konkretūs veiksmai prieštarauja Konstitucijai, o galutinį sprendimą, <...>, priima Seimas.“²³¹ Šiuo atveju Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas remdamasis valstybės valdžių padalijimo principu nurodė, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo išvados pateikimas yra priskirtas Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo kompetencijai, ji yra galutinė ir neskundžiama, o Seimas neturi teisės tokios išvados kvestionuoti.²³² Nors iki tol suformuotoje konstitucinėje doktrinoje tokios nuostatos nebuvo numatyta.

Kaip teigia E. Šileikis, šiame sprendime Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas „parodė iki tol beveik neregėtą iniciatyvumą ir aktyvumą, konceptualiai kritiškai

---

²²⁷ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2004 m. kovo 31 d. išvada byloje Nr. 14/04.

²²⁸ JARAŠIŪNAS, E. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ir aukštųjų valstybės pareigūnų apkalta: kelios aktualios problemos. Jurisprudencija, 2006, t. 2(80), p. 46.

²²⁹ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2004 m. kovo 31 d. išvada byloje Nr. 14/04.

²³⁰ *Ibid.*

²³¹ *Ibid.*

²³² *Ibid.*

ištirdamas daugybę pareiškėjo nedetalizuotų klausimų.“²³³ Pavyzdžiui, šiurkštaus Lietuvos Respublikos Konstitucijos pažeidimo samprata vertintina kaip perteklinė. Kaip teigiama, „Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas iki tol „pusę lūpų“ diskutuotą R. Pakso apkaltą <...> padarė neišvengiamą ir bent dėl vieno aspekto – akivaizdaus ir sąmoningo neobjektyvumo bei asmeninio suinteresuotumo J. Borisovo pilietybės atžvilgiu – neabejotinai rezultatyvią.“²³⁴

Kadangi Lietuvos Respublikos teisė nenumato galimybės apskūsti Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo sprendimų, šį sprendimą²³⁵ R. Paksas apskundė Europos Žmogaus Teisių Teismui. 2011 m. Europos žmogaus teisių teismas išnagrino bylą ir priėmė sprendimą.²³⁶ Šiame sprendime buvo nurodyta, kad Lietuvos Respublikos nustatytos priemonės yra neproporcingos, nes R. Paksas neteko galimybės ne tik neribotam laikui būti renkamam į Seimą, bet ir užimti pareigas, kuriose yra būtina duoti priesaiką. Europos žmogaus teisių teismas sprendime pažymėjo, kad Lietuvos Respublika yra įpareigojama užtikrinti kad jos vidaus teisė atitiktų Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją, todėl ji privalo imtis priemonių, kad būtų pašalinti sprendime nurodyti pažeidimai, o t. y. būtų pakeista formuojama konstitucinė doktrina R. Pakso klausimu.²³⁷ Tačiau nepaisant oficialiai pripažintos Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo „klaidos“, konstitucinė doktrina taip ir nebuvo pakeista.

Pritartina V. Sinkevičiaus nuomonei, kad „Konstitucijos kaip aukščiausios teisės, kuria grindžiama visa nacionalinės teisės sistema, sampratą koreguoja narystė Europos Sąjungoje. Iš narystės kylantys valstybės įsipareigojimai suponuoja, kad nacionalinės teisės sistema <...> nebus grindžiama vien Konstitucijos viršenybe. <...>“²³⁸ Būtent V. Sinkevičius Europos žmogaus teisių teismo sprendimą dėl R. Pakso susisiejo su nauja teisine realybe ir nurodė, kad „nauja teisinė realybė daro neišvengiamas tokias Konstitucijos pataisas, kurios atspindėtų Europos Sąjungos teisės viršenybę <...>“.²³⁹

---

²³³ ŠILEIKIS, E. *Alternatyvi konstitucinė teisė*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005, p. 530.

²³⁴ *Ibid.*, p. 530.

²³⁵ *Ibid.*

²³⁶ Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011 m. sausio 6 d. sprendimas [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 17 d.] Prieiga per internetą: <http://rv-atstovas-ezt.lt/uploads/PAKSAS_2011_DK_sprendimas.pdf>.

²³⁷ *Ibid.*

²³⁸ SINKEVIČIUS, V. Konstitucijos interpretavimo principai ir ribos. *Jurisprudencija*, 2005, t. 67(59), p. 9.

²³⁹ *Ibid.*

Tuo tarpu E. Jarašiūnas teigia,²⁴⁰ kad su pasikeitusia socialine tikrove kariauti nereikia. Todėl jeigu socialinė tikrovė pasikeičia, reikia suderinti įtvirtintas konstitucines normas. O tokiems veiksams atlikti pirmiausia svarbu nustatyti aplinkybes, kurios aiškiai parodytų, kada jurisprudencijos koregavimas yra pageidautinas ir neišvengiamas dalykas.²⁴¹

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra įtvirtinęs atvejus, kuomet konstitucinės doktrinos koregavimas yra galimas. Konstitucinė doktrina yra koreguojama, kai tai yra neišvengiama ir būtina bei konstituciškai pateisinama. Be kita ko, konstitucinės doktrinos koregavimą gali lemti būtinumas užtikrinti prigimtines ir įgytas žmogaus teises ir teisėtus interesus. Nesant bent vienai iš šių sąlygų konstitucinės doktrinos korekcijos negali būti pateisinamos.²⁴²

Kadangi Europos žmogaus teisių teismas priėmė sprendimą, kuriuo buvo nustatyti atitinkami Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo pažeidimai, manytina, kad tai yra pakankamas pagrindas formuojamai konstitucinei doktrinai pakeisti, nes ir toliau neatlikus korekcijų pažeidžiamos R. Pakso teisės ir teisėti interesai. Be kita ko, Europos žmogaus teisių teismo sprendimas rodo pasikeitusią socialinę tikrovę, prie kurios Lietuvos Respublikos konstitucinė jurisprudencija turėtų būti priderinta. Todėl manytina, kad egzistuoja konstitucinės jurisprudencijos koregavimo neišvengiamumas, būtinumas ir pateisinamumas ir konstitucinė doktrina šiuo klausimu turėtų būti pakeista. Visgi Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas vis tiek laikosi nustatytos pozicijos, nors kaip matyti iš faktiškai susiklosčiusios situacijos, pagrindas konstitucinei doktrinai koreguoti yra.

Kaip teigia E. Jarašiūnas, „Konstitucinės jurisprudencijos nuolatinis sąlytis su socialine tikrove nereiškia oficialios konstitucinės doktrinos plėtotės tęstinumo ir nuoseklumo paneigimo. Priešingai, jurisprudencijos nuoseklumas visados yra konstitucinės kontrolės instituto funkcionavimo kokybės ženklas.“²⁴³ Tokie Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo veiksmai nekeičiant konstitucinės jurisprudencijos leidžia susimąstyti apie Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo veiklos kontrolę ir jo

---

²⁴⁰ JARAŠIŪNAS, E. Oficialios konstitucinės doktrinos koregavimo problemos. *Jurisprudencija*, 2009, t. 1(1)115.

²⁴¹ *Ibid.*, p. 46-47.

²⁴² JARAŠIŪNAS, E. Oficialios konstitucinės doktrinos koregavimo problemos. *Jurisprudencija*, 2009, t. 1(1)115), p. 59.

²⁴³ *Ibid.*, p. 44.

aktyvizmą, nes jurisprudencijos keitimo sąlygos numato teisėjų laisvės ribas²⁴⁴. Dėl ko svarstyta, ar nesilaikant teisėjų laisvės ribas apibrėžiančių konstitucinės doktrinos koregavimo sąlygų, tai negalėtų būti laikoma *ultra vires* veiksmis.

Apibendrinus visa, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas nevengia aiškindamas baigiamuosius aktus pasisakyti plačiau negu aiškinamuose baigiamuosiuose aktuose nurodyta. Aiškinant baigiamuosius aktus gali būti išaiškinamos ir prieš tai neišaiškintos sąvokos ir/ arba formuluotės, nors tai, sprendžiant iš šiuo metu galiojančio teisinio reguliavimo turėtų būti atskiros konstitucinės justicijos bylos tyrimo dalykas. Vertinant aiškinamus baigiamuosius aktus matyti, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas jam suteiktomis teisėmis naudojasi plačiai ir jo paties priimtų baigiamųjų aktų išaiškinimą atlieka kūrybiškai.

---

²⁴⁴ *Ibid.*, p. 52.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

1. Teismo sprendimų išaiškinimas yra procesas, kurio metu, nekeičiant priimto procesinio sprendimo turinio, aiškinamos neaiškios ir dviprasmiškos procesinio sprendimo rezoliucinėje dalyje esančios nuostatos, siekiant, kad priimtas procesinis sprendimas būtų tinkamai įvykdytas. Teismo sprendimų išaiškinimas atliekamas tik tais atvejais, kai procesiniame sprendime esantys neaiškumai akivaizdūs.
2. Nors Lietuvos Respublikos Konstitucijoje nėra įtvirtinta Konstitucinio Teismo teisė aiškinti priimtus nutarimus ir kitus baigiamuosius aktus, Konstitucinio Teismo teisė atlikti priimtų baigiamųjų aktų aiškinimą išplaukia iš šio teismo paskirties ir pačios konstitucinio teisinio reguliavimo visumos.
3. Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų išaiškinimo institutas yra skirtas neaiškioms nutarimų ir kitų Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų nuostatomis išaiškinti nekeičiant jų prasmės ir turinio. Toks teisės aiškinimas neturėtų pateikti platesnio aiškinamame baigiamajame akte įtvirtintų nuostatų turinio.
4. Konstitucinis Teismas neretai nutarimus ir kitus baigiamuosius aktus aiškina per plačiai, t. y. įtvirtina sąvokas ir apibrėžimus, kurie aiškinamuose baigiamuosiuose aktuose nebuvo nurodytos, per plačiais išaiškinimais nukrypsta nuo iki tol suformuotos konstitucinės doktrinos ir tokiu būdu sudaro kliūtis nuosekliai konstitucinei doktrinai formuotis ateityje. Dėl to, nesant priimtų sprendimų kvestionavimo galimybės, kyla rizika dėl tokiomis sprendimais sukeliama teisinio neapibrėžtumo.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Teisės norminiai aktai

1. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1992, nr. 13-308;
2. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1993, nr. 6-120;
3. Lietuvos Respublikos teismų įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 1994, nr. 46-851;
4. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, nr. 89-2741;
5. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, nr. VIII-1864;
6. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36-1340;
7. Lietuvos Respublikos Teisingumo ministro 2005 m. spalio 27 d. įsakymu Nr. 1R-352 patvirtinta sprendimų vykdymo instrukcija (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2005, nr. 130-4682;

Specialioji literatūra

8. ALEXYS, R. *Teisinio argumentavimo teorija. Mokymas apie racionalų diskursą, arba Teisinio pagrindimo teorija*: vadovėlis. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005, p. 27;
9. BAUBLYS, L., et al. *Teisės teorijos įvadas*: vadovėlis. Vilnius: MES, 2010;
10. BIRMONTIENĖ T., BUBNYS, A., et al. *Lietuvos Konstitucinė teisė*: vadovėlis. Vilnius: Baltijos kopija, 2012;
11. BIRMONTIENĖ, T. Konstitucinio Teismo aktų, kaip teisės šaltinių, konstitucinės doktrinos bruožai. *s.l., s.a.*;
12. JARAŠIŪNAS, E. Oficialios konstitucinės doktrinos koregavimo problemos. *Jurisprudencija*, 2009, t. (1)115, p. 44;
13. AMBRAMAVIČIUS, A., et al. *Lietuvos teisinės institucijos*: vadovėlis. Vilnius: Registrų centras, 2011;
14. KŪRIS E., *Konstitucija, konstitucinė doktrina ir Konstitucinio Teismo doktrina*. Iš Baltijos ir Skandinavijos šalių konferencijos medžiaga. Konstitucijos aiškinimas ir tiesioginis taikymas. Vilnius: Baltijos kopija, 2002, p. 18;

15. LASTAUSKIENĖ, G. Turiningasis teisinio teksto aiškinimas – panacėja ar pavojus?. *Jurisprudencija*, 2006, t. (8)86, p. 64;
16. LIEKYTĖ, Ž., Pažodinio, plečiamojo ir siauriamojo teisės aiškinimo teoriniai ir praktiniai aspektai. *Teisė*, 2001, p. 114;
17. *Konstitucinės priežiūros institucijų baigiamieji aktai*. Iš Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo ir Lenkijos Respublikos Konstitucinio Tribunolo konferencijos medžiaga. Vilnius: Biznio mašinų kompanija, 2000;
18. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. *Konstitucinių teismų sprendimų vykdymas ir jų poveikis teisinei sistemai*. Iš Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo ir Lenkijos Respublikos Konstitucinio Tribunolo teisėjų dešimosios konferencijos medžiaga. Kaunas: Petro ofsetas, 2006;
19. MACKUVIENĖ, E. Teisinis samprotavimas: argumentacinis metodologinis požiūris. *Teisė*, 2009, t. 70, p. 114-115;
20. MESONIS, G. Konstitucijos hermeneutika: teisės ir filosofijos sintezė. s.l. 2009, p. 38;
21. RANDAKEVIČIENĖ, I. *Kai kurie teismo nuosprendžio sampratos probleminiai aspektai*: magistro darbas. Socialiniai mokslai, teisė. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2009;
22. RIHTO, A. *Interpretation and direct application of the Constitution*. Vilnius: Baltijos kopija, 2002, p. 130-137;
23. JARAŠIŪNAS, E. Oficialios konstitucinės doktrinos koregavimo problemos. *Jurisprudencija*, 2009, t. (1)115, p. 46-59;
24. JARAŠIŪNAS, E. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ir aukštųjų valstybės pareigūnų apkalta: kelios aktualios problemos. *Jurisprudencija*, 2006, 2(80), p. 46;
25. JARAŠIŪNAS, E. Konstitucija ir įstatymas: kelios interpretavimo problemos. Iš Baltijos ir Skandinavijos šalių konferencijos medžiaga. Konstitucijos aiškinimas ir tiesioginis taikymas. Vilnius: Baltijos kopija, 2002;
26. MESONIS, G. *Konstitucijos interpretavimo metodologiniai pagrindai*: vadovėlis. Vilnius: Registrų centras, 2010;
27. MIKELĖNAS, V. Interpretacinis žaismas, arba kaip kurti teisę be parlamento. *Jurisprudencija*, 2009, t. (2)116, p. 87;
28. MIKELĖNIENĖ, D., MIKELĖNAS, V. *Teismo procesas: teisės aiškinimo ir taikymo aspektai*: vadovėlis. Vilnius: Justitia, 1999;

29. PŪRAITĖ-ANDRIKIENĖ, D. *Konstitucinės justicijos procesas Lietuvoje: optimalaus modelio paieška*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2017;
30. RAŽUKIENĖ, J. *Vokietijos Federalinis Konstitucinis Teismas*. Socialiniai mokslai, teisė. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2009;
31. STAČIOKAS, S. *Konstitucinių Teismų sprendimų vydymas ir jų poveikis teisinei sistemai*. Iš Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo ir Lenkijos Respublikos Konstitucinio Tribunolo konferencijos medžiaga. Vilnius, 2007, p. 39;
32. SINKEVIČIUS, V. Konstitucijos interpretavimo principai ir ribos. *Jurisprudencija*, 2005, t. 67(59), p. 13.;
33. SINKEVIČIUS, V. Lietuvos Konstitucinės kontrolės modelis: kelios teorinės ir praktinės problemos. *Teisė*, 2016, Vilnius, p. 178;
34. STREINZ, R. *The Role of German Federal Constitutional Court Law and Politics*. s.l., s.a., p. 104;
35. ŠILEIKIS, E. Aktyvistinė konstitucinė justicija kaip subtili diskrecija inspiruoti teisinius modelius. *Jurisprudencija*, 2006, t. 12(90), p. 54;
36. VALANČIUS, V. Kai kurie bendrosios kompetencijos, konstitucinių ir administracinių teismų santykio aspektai. *Jurisprudencija*, 2004, t. 51(43), p. 73-74;
37. VANSEVIČIUS, S. *Valstybės ir teisės teorija*: vadovėlis. Vilnius: Justitia, 2000.

Elektroniniai dokumentai

38. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011 m. sausio 6 d. sprendimas [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. kovo 17 d.] Prieiga per internetą: <http://lrv-atstovas-eztt.lt/uploads/PAKSAS_2011_DK_sprendimas.pdf>;
39. Internetinis lietuvių kalbos žodynas. [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. sausio 3 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.lkz.lt/Visas.asp?zodis=ai%C5%A1kinti&lns=1&les=-1>>;
40. LATVELĖ, R. *Teisėjas kaip įstatymų leidėjo partneris, arba keli teoriniai požiūriai į teisėjo vaidmenį aiškinant teisę. Parlamento studijos* [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. sausio 23 d.] Prieiga per internetą: <http://www.parlamentostudijos.lt/Nr10/10_teise_2.htm>;
41. Latvijos Respublikos Konstitucija. [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. vasario 19 d.] Prieiga per internetą: <<http://likumi.lv/ta/en/id/63354-constitutional-court-law>>;

42. Lenkijos Respublikos Konstitucija. [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. vasario 19 d.]. Prieiga per internetą: < <http://trybunal.gov.pl/en/about-the-tribunal/legal-basis/the-constitution-of-the-republic-of-poland/>>;
43. ŠIMAŠIUS, R. *Teisės aiškinimas ir jo privalomumas*: magistro darbo santrauka. Socialiniai mokslai, teisė. Vilnius: Vilniaus universitetas, s.a. [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. sausio 23 d.] Prieiga per internetą: <<http://simasius.popo.lt/files/2012/04/Teis%C4%97s-ai%C5%A1kinimas-ir-jo-privalomumas-2004.pdf>>.

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo praktika

44. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2000 m. birželio 13 d. nutarimas byloje Nr. 23/98;
45. Lietuvos Respublikos Konstitucinis. 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas byloje Nr. 40/03 bei 2006 m lapkričio 13 d. nutarimas byloje Nr. 45/03-36/04;
46. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2004 m. kovo 31 d. išvada byloje Nr. 14/04;
47. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2006 m. lapkričio 20 d. sprendimas byloje Nr. 29/04;
48. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2006 m. kovo 16 d. sprendimas byloje Nr. 13/2000-14/2000-20/2000-21/2000-22/2000-25/2000-31/2000-35/2000-39/2000-8/01-31/01; 2012 m. lapkričio 29 d. sprendimas byloje Nr. 15/2012-16/2012;
49. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2007 m. gruodžio 7 d. sprendimas byloje Nr. 10/95, 23/98;
50. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2009 m. sausio 19 d. sprendimas byloje Nr. 15/98, 33/03;
51. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2010 m. gegužės 3 d. sprendimas [interaktyvus; žiūrėta 2018 m. vasario 5 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta174/content>>;
52. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2010 m. birželio 29 d. nutarimas byloje Nr. 06/2008-18/2008-24/2010;
53. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2012 m. lapkričio 29 d. sprendimas byloje Nr. 15/2012-16/2012;

54. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2013 m. kovo 13 d. sprendimas byloje Nr. 40/03; 45/03-36/04;
55. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2013 m. liepos 1 d. nutarimas byloje Nr. 125/2010-26/2011-21/2012-6/2013-8/2013-10/2013;
56. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2014 m. sausio 16 d. sprendimas byloje Nr. 26/98, 20/01, 43/03-46/03, 7/03-41/03-40/04-46/04-5/05-7/05-17/05;
57. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo sprendimas. 2014 m. vasario 26 d. byloje Nr. 47/2009-131/2010;
58. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2014 m. balandžio 16 d. sprendimas byloje Nr. 125/2010-26/2011-21/2012-6/2013-8/2013-10/2013.;
59. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2014 m. rugpjūčio 27 d. sprendimas byloje Nr. KT37-S26/2014;
60. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2015 m. sausio 14 d. sprendimas byloje Nr. 06/2008-18/2008-24/2010;
61. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2016 m. sausio 13 d. sprendimas byloje Nr. KT3-S3/2016;
62. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2017 m. spalio 20 d. sprendimas byloje Nr. 40/03, 45/03-36/04;
63. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2017 m. lapkričio 8 d. sprendimas byloje Nr. KT15-S8/2017;
64. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2017 m. liepos 4 d. nutarimas byloje Nr. 10/2016;
65. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2016 m. liepos 8 d. nutarimas byloje Nr. 6/2016;
66. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2018 m. balandžio 17 d. sprendimas byloje Nr. KT8-S4/2018.

Specializuotų teismų praktika

67. Lietuvos Vyriausiasis administracinis teismas. 2009 m. rugsėjo 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. N444-2663/2009;
68. Lietuvos Vyriausiasis administracinis teismas. 2009 m. balandžio 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS556-200/2009;
69. Lietuvos Vyriausiasis administracinis teismas. 2011 m. gruodžio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS858-943/2011;

70. Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos 2013 m. gruodžio 17 d. sprendimas Nr. I-552-22-13;
71. Lietuvos Vyriausiasis administracinis teismas. 2014 m. birželio 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-756-719-14;
72. Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos 2015 m. gruodžio 21 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-7-552/2015;
73. Lietuvos Vyriausiasis administracinis teismas. 2016 m. lapkričio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-851-261/2016.

Bendrosios kompetencijos teismų praktika

74. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinė teisėjų kolegija. 2006 m. balandžio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-296/2006;
75. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-533/2007;
76. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinė teisėjų kolegija. 2009 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-242/2009;
77. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinė teisėjų kolegija. 2011 m. sausio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-18/2011;
78. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinė teisėjų kolegija. 2011 m. gegužės 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-265/2011;
79. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinė teisėjų kolegija. 2012 m. balandžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-150/2012;
80. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinė teisėjų kolegija. 2012 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-306/2012; 2006 m. balandžio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-296/2006;
81. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinė teisėjų kolegija. 2013 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-523/2013.
82. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-324/2013;
83. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. balandžio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2S-1024-340/2014;
84. Panevėžio miesto apylinkės teismas. 2016 m. rugsėjo 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2YT-6685-400/2016.

Kita

85. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo atsisakymo aiškinti Konstitucinio Teismo aktus apžvalga. [interaktyvus: Žiūrėta 2018 m. vasario 11 d.]. Priega per internetą: <<http://www.lrkt.lt/lt/prasymai/prasymu-priimtinumo-praktika/iv.-atsisakymas-aiskinti-konstitucinio-teismo-aktus/662>>.

SANTRAUKA

Teisinės kalbos ir Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo sprendimų sudėtingumas bei įtvirtinti teisėtų lūkesčių bei bendrieji teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principai suponuoja poreikį sudaryti sąlygas ne tik remiantis Lietuvos Respublikos Konstitucija ginti savo teises ir teisėtus interesus, bet ir aiškiai, nekeičiant jau suformuotos konstitucinės doktrinos išaiškinti Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo priimamų nutarimų, išvadų ir sprendimų esmę. Būtent Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra oficialus Lietuvos Respublikos Konstitucijos interpretuotojas, kuris ir turi teisę savo arba įstatyme numatytų asmenų prašymų atlikti nutarimų ir kitų baigiamųjų aktų aiškinimą. Nors Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų išaiškinimas atliekamas tais atvejais, kai kyla abejonių dėl atitinkamų baigiamojo akto nuostatų prasmės nekeičiant aiškinamo baigiamojo akto turinio, visgi neretai Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas baigiamuosius aktus aiškina per plačiai. Dėl šios priežasties šiame rašto darbe analizuojama Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų išaiškinimo instituto esmė ir paskirtis, taip pat atkreipiamas dėmesys į Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų išaiškinimus ir jų platumą, analizuojama, ar atitinkami baigiamųjų aktų išaiškinimai gali būti laikomi netinkamais, t. y. laikomi konstitucinės doktrinos koregavimu, kai tokie veiksmai pagal Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo baigiamųjų aktų išaiškinimo instituto esmę nėra ir negali būti toleruoti.

SUMMARY

The complexity of legal language and decisions of the Constitutional Court of the Republic of Lithuania and established principles such as legitimate expectations and general principles of justice, reasonableness and integrity presuppose the necessity to create conditions not only for the protection of their rights and legitimate interests under the Constitution of the Republic of Lithuania, but also clearly, without changing the constitutional doctrine, explain the essence of rulings, conclusions and decisions adopted by the Constitutional Court of the Republic of Lithuania. Namely, the Constitutional Court of the Republic of Lithuania is an official interpreter of the Constitution, which has the right to interpret its own acts *ex officio* or following the requests of other interested persons. Although the interpretation of final acts of the Constitutional Court of the Republic of Lithuania is carried out in cases where there is a doubt concerning the meaning of the provisions of the relevant final act without changing the content of the final acts Constitutional Court often interprets final acts too extensively. For this reason, this paper analyses the essence and the purpose of the of the interpretation of the final acts of the Constitutional Court of the Republic of Lithuania, as well as points to the explanations of final acts of the Constitutional Court and their breadth, analyzes whether relevant explanations of final acts should be considered as being unsatisfactory, i.e. whether they are adjustments of the constitutional doctrine on interpretation of the final acts of the Constitutional Court.